

TÜRKİYE'DEKİ İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİNİN GAZETE TEMSİLLERİ

Dilhan APAK* & Aslı TELSEREN ÖMEROĞLU**

Öz

Kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olmaları, demokrasi tarihindeki önemli kilometre taşlarından birisidir. Türkiye'de kadınların seçme ve seçilme hakkını kazanması ise 5 Aralık 1934 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu makale, Türkiye'deki ilk kadın milletvekillerinin gazetelerdeki temsillerini inceleyerek kadınları siyaset sahnesinde nasıl konumlandıklarını araştırmaktadır. Türkiye'de kadınların siyasal katılımı, kadın hareketi ve siyasal hak talepleri de çalışma kapsamında ele alınmıştır. Çalışmanın amacı, siyasal katılım konusundaki literatürü de göz önünde bulundurarak, gazetelerin kadın milletvekillerine yönelik haber yapma eğilimleri ve kalıplarını tespit etmektir. Buradan yola çıkarak 1935 yılında Türkiye'de basılan Ulus, Milliyet, Zaman, Son Posta, Cumhuriyet, Türk Dili, Kurun ve Yeni Asır gazeteleri rastgele örneklem yöntemiyle seçilmiş ve 1 Şubat-30 Nisan 1935 tarihleri arasında bu gazetelerde ilk kadın milletvekilleri ile ilgili çıkmış olan haberler konularına göre ayrılarak içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Haber analizlerinden yola çıkarak gazetelerin Modern Türkiye ve Modern Türk kadını imajına yönelik olarak kadın milletvekilleriyle ilgili olarak destekleyici, tanıtıcı ve teşvik edici haberler yazmış oldukları söylenebilir. Ancak bu haberlerin aynı zamanda derinlikten yoksun ve yüzeysel şekilde yazılmış olduklarını da belirtmek gerekmektedir. Bu makale, Türkiye'de kadınların siyasi katılımı ve Türkiye'deki ilk kadın milletvekillerinin temsilleri konusunda önemli bir kaynak olarak hizmet etmektedir. Ayrıca, çalışma, kadınların siyasal katılımı ve medya temsilleri hakkında geniş bir perspektif sunarak, bu konuda yapılacak ileri araştırmalar için de bir temel oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Milletvekilleri, 1935 Seçimleri, Basın, Gazete Temsilleri, Kadın Hareketi, Siyasi Katılım.

NEWSPAPER REPRESENTATIONS OF THE FIRST WOMEN DEPUTIES IN TÜRKİYE

Abstract

The right of women to vote is a significant milestone in the history of democracy. In Türkiye, women gained the right to vote in national elections on December 5, 1934. This study examines the representation of Türkiye's first women

* Dr. Öğretim Üyesi, Haliç Üniversitesi İF Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü, dilhanapak@halic.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7947-0755>

**Dr. Öğretim Üyesi, Doğuş Üniversitesi FEF Sosyoloji Bölümü, atelseren@dogus.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-3697-9858> / Paris Üniversitesi, LCSP'ye ve CEDREF'e bağlı araştırmacı.

deputies in newspapers to investigate how they were positioned on the political stage. Additionally, the study discusses women's political participation in Türkiye, the women's movement, and its demands for political rights. The objective of this study is to identify the tendencies and patterns in newspapers' coverage of women deputies. Accordingly, the newspapers Ulus, Milliyet, Zaman, Son Posta, Cumhuriyet, Türk Dili, Kurun, and Yeni Asır, published in Turkey in 1935, were randomly sampled. The news about the first women deputies in these newspapers between February 1 and April 30, 1935, was separated according to their subjects and analyzed using the content analysis method. Based on the news analysis, it can be said that the newspapers wrote supportive, promotional, and encouraging news about the first women deputies to promote the new image of Modern Türkiye and Modern Turkish women. However, it should be noted that these news articles lacked depth and were written in a superficial manner. This article aims to shed light on women's political participation during the Early Republican period and the representation of the first women deputies in Türkiye. Moreover, by providing a broad perspective on women's political participation and media coverage, the study also provides a basis for further research on this subject.

Keywords: *Women Deputies, Press, Newspaper Representations, Women's Movement, Political Participation.*

Giriş

Kadınlar Türkiye’de ilk olarak 1930 yılında yerel seçimlerde, 1934 yılında ise genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkını kazanmışlardır (Toprak, 1994, s. 9). Bu hakkın kazanılmasını izleyen ilk seçimler 8 Şubat 1935 tarihinde yapılmıştır ve bu seçim sonucunda 17 kadın millet vekili Türkiye Büyük Millet Meclisi’ne (TBMM) girmiştir (“Saylav Seçimi Dün Yapıldı”, 1935). 12 Ocak 1936 tarihinde yapılan ara seçimle 1 kadın milletvekili daha TBMM’ye girmiştir (“Dün Altı Vilayette Saylav Seçimi Yapıldı”, 1936). Böylece 5. TBMM’de 18 kadın milletvekili %4,5’luk temsil oranıyla yer almıştır. Bu çalışmada 5. TBMM’de görev yapan ilk kadın milletvekillerinin 1935 seçimlerinin hemen ardından gazetelerdeki temsilleri üzerinde durulacaktır. Bu temsiller kadınları siyaset sahnesinde nasıl konumlandırmıştır sorusu cevaplanmaya çalışılacaktır.

Bu çalışmada kullanılan veriler 1935 yılının Şubat, Mart ve Nisan aylarında yayınlanan Ulus, Milliyet, Zaman, Son Posta, Cumhuriyet, Türk Dili, Kurun ve Yeni Asır gazetelerinden elde edilmiştir. Dolayısıyla ara seçimle meclise giren Hatice Özgener’e ilişkin temsiller kapsam dışı kalmıştır. Bu çalışma, Türkiye’deki ilk kadın milletvekillerinin gazetelerdeki temsilleri konusunda niteliksel ve niceliksel verilerin kullanıldığı bir araştırma tasarımı kullanmıştır. Bu tasarım, literatür taraması, veri toplama ve analizi adımlarını içermektedir. Bu çalışmada Türkiye’de kadınların siyasete katılımları ve medya temsilleri konusunda mevcut literatür kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Bu aşamada medya temsillerine, Dünya’da, Osmanlı İmparatorluğu’nda ve Türkiye’de birinci dalga feminist ve TBMM’deki ilk

kadın milletvekilleri hakkında yazılan makalelerden, kitaplardan ve diğer yayınlardan faydalanılarak araştırma sorusu üzerinde tam bir anlayış geliştirmek hedeflenmiştir. Veri toplama sürecinde 1935 yılının Şubat, Mart ve Nisan ayında yayınlanan Ulus, Milliyet, Zaman, Son Posta, Cumhuriyet, Türk Dili, Kurun ve Yeni Asır gazetelerinde kadın milletvekillerinin aday gösterilmelerinden İstanbul'da düzenlenen 12. Uluslararası Kadınlar Kongresi'nin bitimine kadar olan süreçteki temsilleri hem nitel hem de nicel olarak toplanıp, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Böylece gazetelerde kadın milletvekillerinin siyasi katılımına yönelik haber yapma eğilimleri ve kalıpları tespit edilmiş ve toplumsal algı üzerindeki etkisi yorumlanmıştır. Araştırmada kullanılan gazeteler online olarak taranmış, bu amaçla Ankara üniversitesinin online kütüphanesinden ve "gaste arşivi" sitesinden faydalanılmıştır.

İçerik analizi, sosyal bilimlerde sıkça kullanılan araştırma yöntemlerinden birisidir. İçerik analizi ile, bu çalışmada olduğu gibi metinlerin ya da genel olarak verilerin belli konulara ya da temalara göre sistemli bir biçimde incelenmesi mümkündür. İçerik analizi yöntemi, sorunun sistematik ve tarafsız bir biçimde sunumunu hedeflemektedir. Ancak, yöntem uygulanırken belli başlı sorulara dikkat etmek gerekmektedir: Örneklem ne kadar ve nasıl seçilmelidir? Araştırmalar tutarlı sonuçlara ulaşılmasını sağlayacak mıdır? (Koçak ve Özgür, 2006). Çalışmada, 1935 yılında Türk Cumhuriyeti'nde basılan gazetelerden 10 tanesi rastgele örneklem yöntemiyle seçilmiş ve analiz edilmiştir. Seçilen gazetelerde 1 Şubat 1935-30 Nisan 1935 tarihleri arasında kadın milletvekilleri ile ilgili yapılan haberler belli kategoriler üzerinden incelenerek analiz edilmiştir. Bu çalışmada ilk olarak kadın ve siyaset ilişkisi üzerinde durulmuştur. Siyasal hakların kazanımında birinci dalga feminizmin katkılarına değinilerek 2. Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet Dönemi'nde kadın hareketi ve siyasal hak talepleri de çalışma kapsamında anlatılmıştır; ikinci olarak yazılı basının siyasal iletişim açısından önemine ve gazetelerin kadın temsili konusundaki rolüne değinilmiştir. Üçüncü olarak ise çalışmanın bulgularına ve analizine yer verildikten sonra genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Bir toplumsal olgu olarak siyaset, toplumda yaşayan bütün bireyleri etkiler. Toplumsal olguların tüm özelliklerini taşıyan siyasetten, siyasal eylemlerden ve ilişkilerden toplumun üyeleri olan kadınlar da doğrudan etkilenirler. Doğrudan etkilendikleri bu süreçlere katılmak kadınların en doğal haklarından biridir. Çünkü karar mercilerinde söz sahibi olabilmenin yolu kadınların siyasal katılımından geçmektedir. Birinci dalga feminist kadınlar da bu bilinçle siyasal haklarını talep etmişlerdir. Kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olarak siyasete katılımları diğer bütün haklarını önceleyen bir haktır. Çünkü bu hakla birlikte kadınlar ilk kez kendi hayatlarını makro düzeyde etkileyen siyaset alanında bir söz sahibi olup, tüm kadınların hayatını etkileyen kararların alınma sürecine katılabilmişlerdir.

Toparlamak gerekirse, toplumsal süreç içinde gelişen bir olgu olarak siyaset ve buna içkin olan iktidar ilişkisi olguları toplumsal düzeni ve yaşayışı, dolayısıyla da kadınların toplumsal konumlarını, yaşam tarzlarını, toplumsal etkileşimlerini etkiler. Ataerkil toplumsal yapılarda bu belirlenim, kadınların ikincilleştirilmesine ve tahakküm altında tutulmalarına neden olan bir hiyerarşi ve toplumsal cinsiyete özgül bir iktidar ilişkisinin sürmesine neden olur. Bu tahakküm ilişkisinden kurtulmak için kadınların siyasetin belirlendiği yerde söz hakkı olması elzem gözükmektedir. Kadınların mecliste yer almaları hem haklarına kavuşmaları için hem de tarihsel ve toplumsal süreçler sonunda gelinen toplumsal ve siyasal tutumlarını göstermeleri için önemli bir gelişme olarak değerlendirilebilir. Üstelik kadınların gerçek yaşam deneyimlerinden yola çıkarak kadınların yaşadıkları sorunları görünür kılabilmeleri ve bu sorunlara yönelik çözüm üreten siyaset yapılabilmelerine imkan sağlaması açısından da gereklidir. Dönemin koşulları düşünüldüğünde kadınların, ancak böyle karar mekanizmalarında yer alan özneler olarak kendilerini tekrar kurabilecekleri görülmektedir.

Gazeteler, siyasal iletişimin önemli bir halkası olmakla birlikte, tarihsel süreçte siyasi liderlerin ve bürokratların seslerini duyurmaları için de gerekli bir araç olmuştur. Yalnızca seçim dönemlerinde değil, seçim dışı zamanlarda da gazetelerin siyasal iletişim açısından etkili bir rolü vardır. Bu rol, 20.yy'ın ilk çeyreğinde daha belirgin bir hal almıştır. Çünkü toplumların haber alma aracı olarak görev yapan gazeteler, radyo ile birlikte en yaygın kitle iletişim araçları olarak hemen her hanede yerini almıştır. Aynı şekilde iktidarlar ve hükümetler de gazeteleri bir siyasal iletişim aracı olarak kullanmaya çalışmış, hatta bu durum, medya sahiplik ilişkisi sorunlarına da zemin hazırlamıştır. Ancak öte yandan, gazetelerin bir siyasal söylem aracı olarak kullanılmalrı, dilin ideolojik kullanımına işaret etmekte ve bu durum, haber üzerinden algıların şekillendirilmesi tartışmasına yol açmaktadır. Yazılı basının siyasal iletişimde etkin bir biçimde kullanılmaya başlanmasının tarihi olarak 1774 yılında ABD'de "Philadelphia Haklar Beyannamesi"nin kabul edilmesi ve Avrupa'da 1789 Fransız İhtilali kabul edilmektedir. Yazılı basının, siyasetçilerin tanıtımı açısından önemli bir yeri vardır. Hatta çok popüler ve yaygın olarak kullanılmasına karşın 20.yy süresince televizyonlardan bile daha etkili olduğu düşünülmektedir. Çünkü kalıcılığı vardır; tekrar tekrar görülebilir, okunabilir (Aziz, 201, s. 85). Genelde medya haberlerine, özelde de siyasetle ilgili haberlere yönelik en yaygın eleştirilerden biri, bu haberlerin toplumun sadece çarpık ve yüzeysel bir imajını sunabildiği yönündedir. Bu eleştirilerin temelini oluşturan ise, medyanın, her gün meydana gelen yığınlarca olayın arasından ancak çok sınırlı bir bakış açısıyla ve derinlik yerine çarpıcılığa, sosyal önem yerine çekiciliğe ağırlık vererek ve keskin analiz yerine formalite haberciliği yaparak topluma yansıtmasıdır (Oktay, 2002, s. 109-111).

Cumhuriyet'in ilanının ardından 1934 yılında Anayasa'da yapılan bir değişiklikle kadınların milletvekili seçme ve seçilme hakları tanınmıştır.

Yapılan bu düzenlemeler ile, kanunlar önünde kadın erkek eşitliği ile ilgili çok önemli bir adım atılmıştır. Ancak hiç kuşku yok ki, bu süreçte basında çıkan haberler de önemli ve analize değer bir yer tutmuştur. Çünkü bu önemli gelişmenin basın tarafından nasıl haber haline getirildiği kadar kadın milletvekillerinin nasıl temsil edildikleri, seçim sürecinde hangi açılardan ve ne kadar sayıda haber yapıldıkları ve seçim sonrasında yapılan haberlerin kamuoyu oluşumuna nasıl bir katkıda bulunduğu da çalışma kapsamında cevaplanacak sorulardandır.

Basında yer alan bu haberlerin toplumun kadınlara yönelik algısını şekillendirici olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla 8 Şubat 1935 tarihinde yapılmış olan seçim sonrasında seçilen ilk kadın milletvekillerinin hangi yönlerden haber yapıldığı, ataerkil ve demokrasi kültürü tam olarak gelişmemiş bir toplumda kadın algısının oluşumu ile ilgili de ipuçları vermektedir. Toplumun daha önce şahit olmadığı ve tecrübe etmediği şekilde kadınların mecliste söz sahibi olmaları, toplumdaki kadın algısının şekillenmesi açısından çok önemli bir kilometre taşıdır. Fakat bu süreçte yapılan haberler de dil, söylem ve ideoloji ilişkisi bağlamında ele alınmalı ve irdelenmelidir. Çünkü haber, söylem ve içerik yönünden içinde önemli mesajlar barındırmaktadır. Bu durum, toplumsal cinsiyet rollerinin tanımlanması yönünden önem arz etmektedir. Basında kadın temsili konusu siyasal iletişim açısından da çok önemli bir başlık olarak kabul edilmektedir. Öyle ki, arka planda kadının siyasetteki yerini belirleyen erkekler ve erkek egemen sistem olmuştur. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin yeni kurulduğu yıllarda böyle önemli bir adım atılarak kadınlara seçme ve seçilme hakkının mecliste kabul edilmesi, süregelen sistemin de dışına çıkılması demek olmuştur.

Yıllarca belli kalıp yargıların içine hapsedilen, kurban konumunda tutulan, arka planda bırakılan kadınların siyaset sahnesinde kendilerine yer bulmaları demokratik yaşama adaptasyon sürecindeki önemli adımlardan birini oluşturmaktadır. Eş zamanlı olarak basında da aynı kalıp yargıların içinde temsil edilen kadınların artık seçen ve seçilen rolüyle de temsil edilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Çünkü bu temsiliyet, yukarıda da belirtildiği gibi toplumdaki kadın algısını şekillendirmektedir. Kadınların medya metinlerinde nasıl temsil edildikleri toplumda kabul gören belli başlı kalıp yargıların da ya pekişmesine ya da değişmesine zemin hazırlamaktadır.

Fakat aynı zamanda medya metinleri birçok bağlam içinde değerlendirilmektedir. Dönemin siyasi, ideolojik, sosyolojik ve ekonomik koşulları medya metinlerindeki söylemleri etkilemekte; dolayısıyla haber söylemi, bu etkilerden bağımsız düşünülemez. Diğer bir deyişle söylemi, içinde üretildiği güç ve iktidar ilişkilerinden ayrı değerlendirebilmek mümkün değildir. Haber çerçeveleri de belirlenen gündem de egemen ideolojinin benimsediği ve dayattığı tiplendirmelerden yararlanmaktadır (İnal, 1996, s. 134). Seçme ve seçilme hakkı bakımından bakıldığında Türkiye o

dönem pek çok Avrupa ülkesine göre daha gelişmiş durumdadır (Duroğlu, 2007, s. 49).

Bu koşullarda kadınların oy hakkına kavuşması, Türkiye'yi medeni dünyanın bir parçası olarak yeniden konumlandırmıştır. Kadınların haklarına kavuşmaları, Türkiye'de oldukça coşkuyla karşılanmış ve bu coşku büyük oranda gazete sayfalarına da yansımıştır. Ancak bu süreçte izlenen yol, aslında sanıldığından daha uzundur. Türkiye'deki ilk kadın milletvekillerine ilişkin haberlerin detaylı analizine geçmeden önce kadınların bu topraklarda gösterdiği çabalara değinmek; kadınların milletvekili olma sürecini anlamak açısından faydalı olacaktır.

1. İKİNCİ MEŞRUTİYET'TEN CUMHURİYET'E: TÜRKİYE'DE BİRİNCİ DALGA FEMİNİZM

Feminizm, kadın hakları mücadelesi yürüten, kadın erkek eşitliği sağlama amacı güden bir düşünce akımı, bir toplumsal hareket ve bir kuramdır. Fransız devrimiyle birlikte tarihte ilk kez doğal hak kavramı yani insanların yalnızca insan oldukları için bazı doğal haklara sahip olması gerektiği fikri ortaya çıkmıştır. Ancak devrim sonrasında 26 Ağustos 1789'da ilan edilen İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin (Fr. La Déclaration des droits de l'Homme et du citoyen) hem başlığı hem de içeriği yalnızca erkek yurttaşları işaret etmiş ve doğal haklar söyleminden kadınlar tamamen dışlanmıştır. Böylece, ilk feminist talepler, insan hakları kavramına kadınların dahil edilmemesinin bir eleştirisi olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönem feministlerin temel argümanı kadınların da özgür bireyler olduğu ve erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiğidir. Fransız Devrimi'nin özgürlük, eşitlik ve kardeşlik söyleminin kadınlar için de geçerli olduğunu dile getiren filozof ve yazar Olympe de Gouges ve İngiltere'de Kadın Haklarının Savunulması kitabını yazan Mary Wollstonecraft feminist hareketin düşünsel ve eylemsel temellerini atmışlardır (Çakır, 2013). Mary Wollstonecraft'ın kadın haklarının savunulması kitabı ilk feminist kitap olarak kabul edilir ve kadın hareketinin teorik altyapısını oluşturması açısından önemlidir. Kadınların ezilmişliğini pekiştiren erkek egemen sisteme karşı geliştirilen feminist hareket feminist teoriden ayrı düşünülemez. Feminizmin kuramsal ve felsefi yanını ele alan boyutu olarak tanımlayacağımız feminist teorilerle ayrımcılığın, kadınların uğradığı baskıların, kadınlar ve erkekler arasındaki iktidar ilişkilerinin ve ataerkil toplumsal yapının analiz ve eleştirileri yapılmaktadır. Feminist tarihi anlatırken üzerinde uzlaşılmış ama yine de tartışmalı olan 3 feminizm dalgası bulunmaktadır. Bu makale kapsamında yalnızca 1. Dalga feminizm üzerinde durulacaktır.

1.1. Birinci Dalga Feminizm

Feminizmin ortaya çıkışı 18. yüzyılda Avrupa'da meydana gelen devrimlerden ve bu devrimler sonucu hem toplumsal hem de siyasi yapıların

değişmesinden ayrı olarak düşünülemez. O dönemde kadınların durumuna bakıldığında, kadınların hem devrim coşkusundan hem de kazanımlarından dışlandığı görülmektedir. Fransız kadınların devrime katıldıkları halde, devrim sonrasında kazanılan haklardan özellikle de kadınların insan hakları / doğal haklar kavramından dışlanmasına verilen tepkiler feminist hareketin ve düşüncenin ortaya çıkışının temel odağını oluşturmaktadır. Bu bağlamda dünyada 1. Dalga feminizmin taleplerine baktığımız zaman öncelikle yasalar önünde kadınlar ve erkekler arasında eşitliğin sağlanmasının hedeflendiği görülmektedir. Böylece, birinci dalga feminist hareket seçme ve seçilme hakkı gibi siyasal özgürlükler, eğitim hakkı, çalışma hakkı, miras hakkı gibi temel hak ve özgürlüklere yoğunlaşmışlardır.

Dönemin özelliklerine bakılacak olursa, Aydınlanma Çağı dinamiklerinin halen hâkim olduğu görülmektedir. Bu dönemde aklın üstünlüğü kavramı eril aklın üstünlüğünü ifade etmektedir. Aydınlanma sürecinde dünya bir nevi ikiye ayrılmıştır. Akılla yönetilen kamusal dünya erkeklerle ilişkilendirilirken duygusal ilişkilerin, ahlakın, inanç ve estetik gibi sorunların yer aldığı marjinal dünya kadınlarla ilişkilendirilmiştir. Akıl ve düzenin diğer bütün alanlara dayatılması fikrinin hala aktif olduğu bir entelektüel bağlamda kadınların eş ve anne konumları, eve ait olan varlıklar olduğu neredeyse evrensel bir düşünce olarak öne çıkmaktadır. Özellikle sanayi devriminden sonra üretimin küçük ev sanayinden çıkıp fabrikalara taşınması ile kamusal alan ve özel alan arasında keskin bir ayrım olmuştur. Bu dönemde erkekler kendilerini aklın alanında konumlandırırken kadınları ise akıl dışı alanda konumlandırmıştır. Böyle bir bağlamda kamusal alan ekonomik, toplumsal ve siyasal ilişkilerin gerçekleştiği bir alan olarak karşımıza çıkar, özel alansa hane içi ilişkileri ve günlük yaşayışı barındıran alan olarak tanımlanabilir (Sumbas, 2017). Siyasi kararların alındığı ve siyasal hakların kullanıldığı alan kamusal alandır. Bu dönemde kadınlar önce babaya sonrasında ise eşe tabii olarak yasallıklarına kavuşmaktaydı. Dolayısıyla kadınların herhangi bir mülkiyet hakkı, miras hakkı, çocukları üzerinde herhangi bir hakları, velayet hakları, seçme ve seçilme hakları bulunmamaktaydı. Burada bahsedilen babaya ya da eşe tabiiyet durumu hukuken de kadınları ezmekte ve erkek tahakkümüne boyun eğmelerine neden olmaktadır. Böyle bir bağlamda, kadınların ilk taleplerinin kanun önünde eşitlik konusuna ve siyasal taleplere odaklanması şaşırtıcı gözükmemektedir.

Birinci dalga feminist hareket kadınların oy hakkı mücadelesiyle görünürlük kazanmıştır. Özellikle İngiltere'de Süfrajët Hareketinin eylemleri büyük ses getirmiştir (Tekeli, 1982). Bugünden geçmişe bakıldığında birinci dalga feminizmin insanlık tarihinde meydana gelmiş en devrimci hareketlerden biri olduğu saptanmaktadır. Çünkü birinci dalga feminizmin “kadınlar da vatandaşdır ve erkeklerle aynı doğal haklara sahip olmalıdır” önermesi kadınları özel alana kapatan statükoyla çelişmektedir. Bugün normal olarak gözüken oy hakkı o dönemde kadınların kamusal alandaki varlığı göz

önünde bulundurulduğunda dünyayı kökünden değiştiren bir devrimi meydana getirmiştir.

Osmanlı İmparatorluğu'nda gelişen kadın hareketini, dünyadaki 1. Dalga feminizmden pek ayrı düşünemeyiz. Bulduğumuz topraklardaki kadın hareketi de İkinci Meşrutiyetin getirdiği özgürlük dalgasının kadınları içerisine almamasına bir tepki olarak doğmuştur.

1.2. İkinci Meşrutiyet Döneminden Kurtuluş Savaşı'na Kadın Hareketi ve Siyasal Hak Talepleri

Tanzimat Fermanıyla birlikte her ne kadar kadınlara özel olarak herhangi bir hak tanınmamış olsa da Tanzimattan İkinci Meşrutiyete kadar geçen dönemde kadınların statüsü tartışma konusu olarak ele alınmıştır (Tekeli, 1982, s. 195). Bu tartışmalar, İkinci Meşrutiyetle birlikte kadınlar konusundaki düşüncelerin belirli bir olgunluğa erişmesinin önünü açmıştır. Özellikle dergiler kadınlara tartışma ortamı sağlamaları bakımından önemli mecralar olmuştur. Osmanlı'nın ilk Dünyanın 2. Kadın dergisi 1845 yılında çıkarılan petek anlamına gelen *Kypseli* dergisinden 1913-1921 kadınlar dünyasına kadar birçok dergi kadınların taleplerini dile getirmiştir. 1886'da çıkan *Şukufezar* dergisinin sahibi kadınlar ve yazar kadrosu kadınlardan oluşmaktadır. 1895-1906 yılları arasında yayınlanan *Hanımlara Mahsus Gazete* gibi dergilerin çıkarılması o dönemde kadınların genellikle dergiler etrafında örgütlendiğini göstermektedir. İkinci Meşrutiyet döneminde de kadınlar sözlerini dergiler üzerinden üretmeye devam etmiştir. 1913-1921 yılları arasında yayınlanan Kadınlar Dünyası özellikle bugün bildiğimiz anlamda feminist talepleri gündeme getirmiştir (Osmanağaoğlu, 2015). Osmanlı'da her ne kadar İkinci Meşrutiyet öncesinde de kadın hareketi olsa da İkinci Meşrutiyetin ilanı ile birlikte (10 Temmuz 1908) kadın hareketi iyice belirginleşmiştir. Kadınlar İkinci meşrutiyetin ilanını coşkuyla karşılamış ve Meclis'in resmi açılış toplantısına katılma taleplerini İttihat ve Terakki Cemiyetine iletmışlerdir (Çakır, 1991, s. 133). Kadınların bu talebi siyasal olaylarla daha aktif olarak ilgilenmek istediklerini göstermektedir (Duroğlu, 2007, s. 18).

İkinci Meşrutiyetin özgürlük ve adaletinden kadınlara pek bir şey düşmediğini belirten Kadınlar Dünyası dergisinde kadınların çalışma hakkı, eğitim hakkı, giyim kuşamı gibi meseleler gündeme getirilmiştir. Özellikle tesettürün ne yapılması gerektiğine kadınların karar vermesi gerektiğini, erkeklerin ya akıl verdiklerini ya da aşağıladıklarını belirterek bağımsız örgütlenme üzerine yazılar kaleme almışlardır. Bu yazılar o dönemdeki kadınlar ve erkekler arası iktidar ilişkilerinin altını çizmesi açısından oldukça önemlidir. Osmanağaoğlu'nun (2015, s. 27) belirttiği gibi o dönem kadınlar tarafından yazılan yazılara bakıldığında, Osmanlı'daki kadınların Avrupa'daki kadınlarla oy hakkı, çalışma ve eğitim hakkı, evlilikte eşitlik, kanun önünde eşitlik gibi talepleri gündeme aldığı ve eşit yurttaş olarak kabul görmek istediği gözükmektedir. 1913 yılında Kadınlar Dünyası dergisinin

yazı kurulunu oluşturan kadınlar tarafından Nuriye Ulviye Hanım başkanlığında Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti kurulmuştur. Dernek programı kadınların giyim kuşamları, kamusal alana çıkmaları, ekonomik bağımsızlıkları, kadın istihdamı ve eğitim konularına odaklanmıştır (Osmanağaoğlu, 2015, s. 25). Tekeli'nin de belirttiği gibi bu dönemde kadınlar artık etkin bir şekilde kadın hakları mücadelesi yürütmeye başlamışlardır (Tekeli, 1982, s. 198).

Bu dönem itibariyle kadınların artık doğal olarak erkeklerden farklı olduklarını reddeden kadınlar, erkekleri ve kadınları toplumsal olarak belirlenmiş özelliklere sahip toplumsal gruplar olarak tanımlayıp, erkekleri kadınları ezen bir toplumsal grup olarak görüp erkeklerin toplumsal iktidarına karşı ses çıkarmışlardır (Osmanağaoğlu, 2015 s. 26). Kadınlar bir yandan erkeklerin ayrıcalıklı dünyasına girmeyi talep ederken, diğer yandan erkeklerin de kadınlardan bir şeyler öğrenmesini istemişlerdir (Mitchell, 1998, s. 33). Bu süreçte kadınlar kamusal alanda haklarını talep etmişlerdir.

Birinci Dünya Savaşı, birçok ülkede olduğu gibi Osmanlı'da da kadın hakları açısından önemli bir kırılma noktasını oluşturur. Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı'nda kadınlar bazen cephe bazen cephe gerisinde savaşa aktif katılarak savaşı bilfiil yaşamışlardır (Toprak, 1994, s. 6). Meşrutiyet döneminde çalışma yaşamına giren, kadınlık durumunu sorgulayan, sosyo-ekonomik bir dönüşüm yaşayan kadınlar Kurtuluş Savaşı ile birlikte siyasetleşme, ulusal meselelere dair belli bir bilinç geliştirme sürecine girmiştir. Tekeli'ye göre bu iki savaş kadınları toplumsal ve politik yaşama çekmiş ve ideolojik bir bilinçlenme yaşatarak kadınları toplumsal sorunları tartışacak ilgi ve bilinç düzeyine getirmiştir (Tekeli, 1982, s. 204).

1919'da Halide Edip ve daha sonra ilk milletvekillerinden biri olacak Nakiye Hanım, Vakıf gazetesine verdikleri röportajda kadınların seçme ve seçilme haklarını erkekler kadar iyi kullanacağını ve memleketin sorumluluğunun erkekler kadar kadınlara da ait olduğunu belirtmişlerdir (Yaraman, 2015, s. 148). 1920 yılında ise Bakü'de düzenlenen Birinci Doğu Halkları Kurultayı'na katılan Naciye Hanım, Türk kadınları adına kanun önünde eşitlik, erkeklerle aynı unvan, uygulandığı her kurumda genel veya mesleki eğitim görmek, çökeşliliğin kaldırılması, çalışma hakkı ve kadın haklarının korunmasına ilişkin talepleri dile getirmiştir (İlhamoğlu, 2019, s. 131). Bu dönemdeki kadın hareketi feminist bilincin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Kadın hareketi ve kadın haklarına ilişkin talepler Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir.

1.3. Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Hareketi ve Siyasal Hak Talepleri

Cumhuriyet'le birlikte hayata geçirilen 1924 Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve 1925 Kıyafet Kanunu gibi düzenlemeler her ne kadar doğrudan kadınların konumunu iyileştirmeye yönelik düzenlemeler olmasa da "laikleşme"

süreciyle birlikte kadınların yaşamlarında da olumlu değişimler sağlamıştır. Bu dönemde kadın özgürleşmesi, dönemin şartlarına da uygun olarak, yeni ulus inşasında kadınlara biçilen toplumsal rollerden de kaynaklanmıştır. Yine de bu kazanılan haklar kadınların hayatında oldukça önemli dönüşümlere neden olmuştur. Bu süreçte kadınlar bir yandan ulus inşasında kendilerine biçilen rolü üstlenirken diğer yandan siyasal ve toplumsal yaşamda erkeklerle eşit konumda olmayı istemişlerdir. Yuval-Davis'in (2003, s. 19) de bahsettiği gibi uluslaşma sürecinde kadınlar birçok toplumda mitlerin sembolik ve kültürel üreticisi olarak sivil oluşumda önemli rollere sahiptirler. Türkiye örneğinde uluslaşma süreci kadınların yurttaşlık hakları talebini ortaya çıkardığı bir süreci de içinde barındırırken, aynı zamanda kadınları ikincil konuma iten, gelenek sınırları içerisine sabitleyen kurumları, dini cemaatleri ve toplumsal yaşamı dönüştürmüştür. Böylece kadınların önemli bir kısmı kadın haklarına ilişkin değişikliklerden faydalanabilmiştir (Arat, 1999, s. 88).

Kadınların İkinci Meşrutiyetle birlikte başlattıkları toplumsal hiyerarşiyi sorgulama süreci, Kurtuluş Savaşı'yla birlikte daha siyasi bir hal almış, Cumhuriyet'le birlikte ise dönüştürücü bir forma kavuşmuştur. Bu tarihsel sürekliliği anlamak kadınların haklarına nasıl kavuştuğunu kavramak açısından önemlidir. Cumhuriyet dönemi kadın hakları açısından diğer pek çok alanda olduğu gibi köklü değişikliklerin meydana geldiği bir dönemdir.

Türkiye'de kadınların siyasi örgütlenmesi Kurtuluş Savaşı'nın hemen sonrasında cumhuriyetin ilanıyla Nezihe Muhiddin önderliğinde Kadınlar Halk Fırkası adında bir siyasi parti kurulma çabasıyla görünür olmuştur (Çakır, 1991, s. 137). Ancak o dönemde henüz seçme ve seçilme hakkına sahip olmayan kadınların siyasi parti kurmasına yasal olarak izin verilemeyeceği kendisine bildirildikten sonra Kadınlar Halk Fırkası, Türk Kadınlar Birliği (TKB) adı altında derneğe çevrilmiştir (Toprak, 1994, s. 7). TKB, Türk kadınına sosyal ve siyasi haklar konusunda her türlü sorumluluğu alabilecek seviyeye erişirmeyi amaçladığını açıklamıştır (Duroğlu, 2007, s. 142). Dernek, 1927 yılında düzenlediği yıllık kongresinde geçmişteki çalışmalarını değerlendirmiş ve hedeflerinden hangilerine ulaştıklarını tartışmıştır. Medeni kanun ve eğitim taleplerinin karşılık bulduğu görülmüş; (Gülen, 2015) dernek kongrede aldığı bir kararla tüzüğünün 2. Maddesini değiştirerek seçme ve seçilme hakkını gündemine almıştır (Kaçar, 2020, s. 63). Bunun akabinde, 1927 yılındaki seçimlere kadın aday göstermek istemiş, fakat derneğin bu talebi reddedilince feminist erkek aday gösterilmesini talep etmiş (Duroğlu, 2007, s. 43; Toprak, 1994) ve seçme ve seçilme hakkı amacıyla vazgeçmeyeceğini belirtmiştir (Çakır, 1991, s. 140). Bu dönemde ülkede kadın hakları konusunun yoğun olarak tartışılması, kadınların siyasete katılmamaları yönündeki katı düşüncelerin sorgulanmasına ve yumuşamasına neden olmuştur (Osmanağaoğlu, 2015, s. 35). Kadınlar bu talepten üç yıl sonra 3 Nisan 1930 tarihinde belediye seçimlerinde, 5 Aralık 1935 tarihinde ise genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir (Toprak, 1994, s. 9). 1 Mart 1935'te toplanan beşinci dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde

17 kadın milletvekili yer almıştır. Sonrasında 1936 yılındaki ara seçimde bir kadın milletvekili daha seçilmiştir.

Bu dönemde toplumsal, siyasal ve ekonomik dönüşümlerin bir öznesi olan kadınlar da hakları kazanmak için toplumsal ataletle mücadele etmiştir. Cumhuriyetle gelen insan hak ve özgürlüklerinin gelişmesine uygun ortam da buna imkân sağlamıştır. Kadınların seçme ve seçilme hakkına sahip olması yeni kurulmuş Türkiye Cumhuriyeti'nin modern dünyanın bir parçası olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Bu gelişme aynı zamanda, yeni kurulan cumhuriyetin kadın haklarına saygı duymayan, kadın derneklerini kapatan Almanya ve İtalya'daki totaliter rejimlerden ve de kadın haklarının geri plana itilip, kadınların devrimin bütün kazanımlarından dışlandığı Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ndeki (Karakuş, 2019) Stalinist totaliter diktatörlükten farklı bir rejim olduğunun altını çizmesi açısından önemlidir. Gazete haberlerinde de genellikle bu durumu vurgulayan temsiller görülmektedir.

Bu çalışmada incelenen dönemin önemli olaylarından biri de Türkiye Cumhuriyeti'nin 1935 yılında gerçekleşen 12. Uluslararası kadınlar kongresine İstanbul'da ev sahipliği yapmasıdır. Türkiye'yi temsilen Türk Kadınlar Birliği (TKB) kongre katılımcılarını ağırlamıştır. Kongrenin İstanbul'da yapılmasının bir nedeni de Türkiye Cumhuriyeti'nin maddi olarak da kongre katılımcılarına ulaşım ve kalacak yer konusunda büyük imkanlar sağlamış olmasıdır (Ünal, 2016, s. 538). Ayrıca giderek büyüyen savaş atmosferinde Türkiye'nin tarafsız kalması da kongrenin İstanbul'da düzenlenme nedenleri arasındadır. Bu dönemde, yani 1930'lu yılların ortalarında, barış dünya gündeminde önemli bir yer kaplamaktadır. İtalya'da Mussolini'nin, Almanya'da Hitler'in iktidarda olduğu ve tüm dünyada ülkelerin hızla silahlandığı bu dönemde savaş riski gündemi meşgul etmektedir ve bu durum dönemin tüm gazetelerine yansımıştır. Böyle totaliter ve otoriter rejimlerde kadın hareketi sınırlanmıştır, kadın dernekleri kapatılmıştır. Böyle bir ortamda kadın özgürlüğünün demokrasi ve özgürlükle iç içe geçtiği gözler önüne serilmiştir. Toprak'ın (1994) da belirttiği gibi bu süreçteki silahlanma yarışı ve ufukta yeni bir savaşın belirtileri kadını aktif siyasete yöneltmiştir. Uluslararası Kadınlar Birliği'nin 12. kongresini İstanbul'da toplanmasının bir diğer nedeni ise Türk kadınının siyasal haklarını elde edişidir. Avrupa'nın birçok ülkesinde kadınların siyasal hakları kısıtlyken, Türkiye gibi, daha 20. yüzyılın başında kadının toplum yaşamına kapalı olduğu bir ülkede, seçme seçilme hakkını elde etmesi dünya kadın hareketi için örnek gösterilecek bir gelişmedir. Kongreye katılan yabancı delegeler de bu noktayı sık sık vurgulamışlardır (Toprak, 1994, s. 10).

Kongre boyunca Türkiye ve Türk kadını dünyaya örnek olarak gösterilmiştir. Bu durum, "kadınlar seçme ve seçilme hakkını da aldıktan sonra erkeklerle eşit hallere gelmiştir. O nedenle artık feminizme gerek kalmamıştır" tartışmalarının yaşanmasına neden olmuştur. Feminizme ihtiyaç var mıdır yok mudur sorusu gazetelerde çok tartışılmıştır. Küçüka (1935b) bu

tartışma sırasında feminizme gerek kalmadığı önermesinin yanlış olduğunu çünkü feminizmin devlet karşısında değil geleneksel toplum karşısında düşünülmesi gerektiğini ve kadınların kazandıkları hakları korumaları için hala feminizme ihtiyaç olduğunu söylemiştir. Ancak 12. Uluslararası Kadınlar kongresinin sona ermesinden kısa bir süre sonra 10 Mayıs 1935 tarihinde Latife Bekir kadınların ihtiyaç duydukları tüm haklara kavuştuklarını, bu nedenle kadınlar birliğine ihtiyaç kalmadığını söyleyerek birliğin feshini talep etmiştir. Bu önerinin kabul edilmesiyle dernek kendini feshetmiştir (Şakir, 2023).

Bu “kendi kendini feshetme” meselesini o dönem dünyadaki otoriterleşme eğiliminden ayrı düşünmek zordur. Dönemin gazeteleri incelendiğinde, İkinci Dünya Savaşı'nın çok açık bir şekilde geldiği, Almanya'da Hitlerin, İtalya'da Mussolini'nin, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde Stalin'in yükselişi, Almanya ve İtalya gibi faşist yönetimlerin kadın derneklerini tamamen kapattığını görülmektedir. Hatta bu nedenle 12. Uluslararası kadınlar kongresine Almanya ve İtalya gibi ülkelerden delegeler gelememiştir. Türkiye'de ise seçme ve seçilme hakkı kazanılmış, kadınlar meclise girmiştir. Eğitimde giderek kız öğrencilere olanak sağlanmış, hakimlik, avukatlık, doktorluk gibi eskiden erkeklere has birçok meslek kadınlara da açılmıştır. Ancak otuzlu yılların giderek kapanan siyasal yapısı Türkiye'yi de etkilemiştir. Birçok örgüt gibi Kadınlar Birliği de kapanmak zorunda kalmıştır (Toprak, 1994, s. 12). Bu bakımdan, birinci dalga feminizmin Türkiye'de ve dünyada sönümlenmesi, dünyadaki savaş ortamına kurban gitmesi olarak okunabilir. TKB'nin kapanmasıyla birlikte, Toprak'ın da belirttiği gibi 1935 Türkiye'de feminist oluşumun ilk evresi kapanmıştır.

2. ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE GAZETECİLİK VE KADINLARIN MEDYA TEMSİLLERİ

1930'lar, Türkiye'nin tek partili dönemi yaşadığı, modernleşme ve ekonomik kalkınma alanında çok yönlü adımların atıldığı, ulus-devlet ve kimlik gibi kavramların ön planda tutulduğu, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın devletle bütünleştirilerek bir siyasi parti ideolojisinin devlet ideolojisi haline getirildiği, ideolojik aygıtlarla cumhuriyet fikrinin halka aşılandığı ancak yine de dinin kültürel kodlardaki tuttuğu yerin kolaylıkla sarsılmadığı bir dönemdir (Çoban, 2021, s. 94, 98). Erken Cumhuriyet dönemi, özellikle Takrir-i Sükun Yasası sebebiyle basının muhalif rolünün ön plana çıkmadığı, yapılan devrimlerin, alınan kararların desteklediği, egemen ideolojinin pekiştirildiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması ile basında muhalif seslerin de kendine yer bulma imkanı ortaya çıkmıştır. Ancak şunu da belirtmek gerekmektedir ki, basın özgürlüğünün ‘memlekete zarar vermemesi gerektiği’nin altını çizilmiş ve hükümet tarafından bu konuda uyarı demeçleri verilmiştir. Devamında yürürlüğe giren 1931 Basın Kanunu'nda da devrim aleyhine yayın yapmak açıkça yasaklanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu itibarıyla erken

dönemde benimsenen, toplumun sınıfsız, kaynaşmış ve dayanışma içinde bir bütünlük olduğu Durkheim'in toplumsal modelidir (Yenituna, 2013, s. 98-113). Dolayısıyla burada basından beklenen sorumluk da, var olan yaklaşımı destekleyen ve onaylayan haberler yaparak toplumda kamuoyu yaratmasıdır.

Bu dönemin gazetelerinde dikkat çeken bir nokta, kadınların modernleşme yaklaşımı içerisinde hayatın her alanında aktif olarak yer almalarının teşvik edildiğidir. Dolayısıyla doktorluk, pilotluk ve mühendislik gibi ataerkil toplumlarda daha çok erkeklere uygun görülen mesleklerin kadınlar tarafından nasıl başarıyla icra edildiği haber yapılmış; kadınların kamusal alanda aktif olarak yer almalarının gerekliliğinin alt çizilmiştir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki tüm bu modern yaklaşımların yanında kadının ev işlerini ve evdeki annelik, eşlik gibi görevlerini de aksatmaması gerektiği haberlerde ve köşe yazılarında çoğu zaman ifade edilmiştir.

Özetle, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde 'basın aracılığıyla gerçekleştirilen düşünsel ve eylemsel inşa sürecinde ulus düşüncesi aşılırken, memleket için çalışmanın bir vazife olduğu bilinci ve cemiyet ilişkilerinin kurulmasında dikkat edilmesi gereken belirli hususlar sistemli biçimde aktarılmıştır. Toplumun temel taşı aileyi oluşturan, özellikle kadın ve çocuk gibi sosyal hayatı şekillendiren toplumsal öğelere resmi ideolojinin yüklediği vazifeler dikkatle benimsetilmeye çalışılmıştır' (Temel, 2020, s. 428).

Aynı zamanda modernleşme süreci içerisinde kadınlar hem toplumsal hayatın bir parçası olarak tasvir edilip katılımcı olmaları teşvik edilmiş hem de toplum tarafından kabul gören kadın davranışları ile bu katılımı sağlamaları beklenmiştir. Kadının toplumsal hayatta var olması dişiliklerinin bastırılması ve cinsiyetsizleştirilmeleri ile daha kolay ve mümkün hale gelmiştir (Göle, 2011). Bu nedenle, Cumhuriyetin kurulduğu tarih itibarıyla hem gazete haberlerinde hem de edebiyat metinlerinde kadının kendi kimliğini ön planda tutarak toplumda meşru bir yer elde ettiğinin örneğini bulabilmek güçtür. Bu dönemde basın, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme ve kadın erkek eşitliği ile ilgili ideallerini yansıtmak amacıyla önemli bir rol üstlenmiştir. 1930'ların Türkiye'sinde kadınlar, birçok alanda daha aktif bir rol üstlenmeye yönlendirilmiştir. Bu alanları özellikle eğitim, iş hayatı ve toplumsal hayat şeklinde özetlemek mümkündür.

Bu dönemde kadınların basında temsili ise belli başlı konular çerçevesinde yoğunlaşmıştır. Öncelikle kadınların meslek sahibi olması ve belli bir tedrisattan geçmiş olmaları konusunda teşvik edici yayınlar yapılmaya çalışılmıştır. Dönemin moda yaklaşımları ve kadınların dış görünüşleri üzerine yazılan haberleri de modernleşme sürecinin bir parçası olarak ele almak gerekmektedir. Siyasi katılım da kadınların haberde temsil edildiği konulardan birisi olup, bu çalışma itibarıyla de analizin temel argümanını oluşturmaktadır. Kadınların seçme ve seçilme hakkı kazanmaları ve kamuoyu oluşumuna katkıda bulunmaları haber değeri olarak ele alınmıştır. Öte yandan kadınların organize ettikleri ulusal ve uluslararası

toplantılar da haber içeriklerinin bir parçası haline gelmiştir. Bu durum, kadınların kamusal alanda daha aktif yer almalarını ve görünür hale gelmelerini de desteklemiştir.

Her ne kadar modernleşme süreci ile amaçlanan kadınların aile içerisindeki anne rollerinin dışında başka rollere de bürünmelerini sağlamak olsa da, bu dönemde basında çıkan haberlerde bu algıyı ortadan kaldıracak nitelikteki haber sayısı azımsanacak düzeyde azdır. Çünkü kadınların belli kalıp yargılara ve toplumsal cinsiyet rollerine uygun davranmaları yönündeki beklenti tamamen ortadan kalkmamıştır. Basında kadın haberleri sayıca artış göstermiş olsa da, nitelik olarak kadın erkek eşitliğini tam manasıyla vurgulayan ve kadınların hem iş hem de siyasette etkin rol oynamalarının önemine vurgu yapacak haberler azınlıkta kalmıştır.

Medya, toplumsal algılar üzerinde etkili bir güce sahiptir. Kadın siyasetçilerle ilgili yapılan haberler de toplumda kadınların siyasetteki yeri ve önemi ile ilgili algıları şekillendirmede rol oynamaktadır. Kamuoyu Kuramı'na göre (Lippmann, 1922; Baran ve Davis, 2012), zihnimizde dış dünya ile ilgili oluşan imgeler kitle iletişim araçlarının etkisiyle şekillenmektedir. Diğer bir deyişle, dış dünya ile ilgili duygu ve düşüncelerimiz medyadan izlediğimiz, duyduğumuz ya da okuduğumuz haberler aracılığıyla oluşmaktadır. Lippmann (1922), medyanın bu gücünü 'sınırsız' olarak nitelendirmekte ve bu gücün insan zihnindeki belli kalıp yargıları da güçlendirdiğini iddia etmektedir.

Siyasette kadın algısı üzerinde etki yaratan bir diğer unsur ise kadın siyasetçilerin dış görünüşleri, bedenleri ve özel hayatları üzerinden yapılan haberlerdir. Bu durum, kadın siyasetçinin bilgisi ve deneyiminden öte fiziki özelliklerinin önemli olduğu algısını yaratmaktadır. Hatta bu durum zaman içerisinde maskülen tavra ve görünüme bürünen kadın siyasetçilerin var olmasına yol açmıştır. Benzer bir durum haberde, kadın siyasetçilerin çoğunlukla, aile, çocuk ve kadın sorunları üzerine vermiş oldukları demeçlere yer verilmesidir. Halbuki sağlık, ekonomi ve eğitim gibi pek çok farklı konuda kadın siyasetçiler de açıklama yapmaya ve karar almaya muktedirdir.

Çalışma kapsamında analiz edilen haberlerde de kadın milletvekillerinin ve kamusal alanda aktif rol alan kadınların haberde modernizmin ve kadın erkek eşitliğinin temsilcisi şeklinde lanse edilmeye çalışıldıkları ve topluma örnek teşkil edecek yanlarının ön plana çıkarılmış olduğu dikkat çekmektedir. Kadınların katılmış oldukları etkinlikler ve yapmış oldukları söyleşiler haberleştirilirken fotoğraf kullanımına dikkat edilmiştir. Bunun sebebi, siyasette kadın algısına yönelik toplumun bakış açısı üzerinde olumlu bir etki yaratmaya çalışmaktır. Öte yandan haberde fotoğraf kullanımının yaratmış olduğu retorik etkiyi göz ardı etmemek gerekmektedir. Dolayısıyla kadın milletvekillerinin fotoğraflarıyla haberleştirilmesi, dönemin iletişim teknolojilerinin kısıtları düşünüldüğünde, okurların algısı üzerinde önemli bir etki yaratmaktadır. Güzel giyimli ve özenli kadın milletvekilleri,

diğer kadınların da siyasete katılmaları yönünde özendirici bir etki de yaratabilmektedir.

Görsel 1. Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Kadın Milletvekilleri

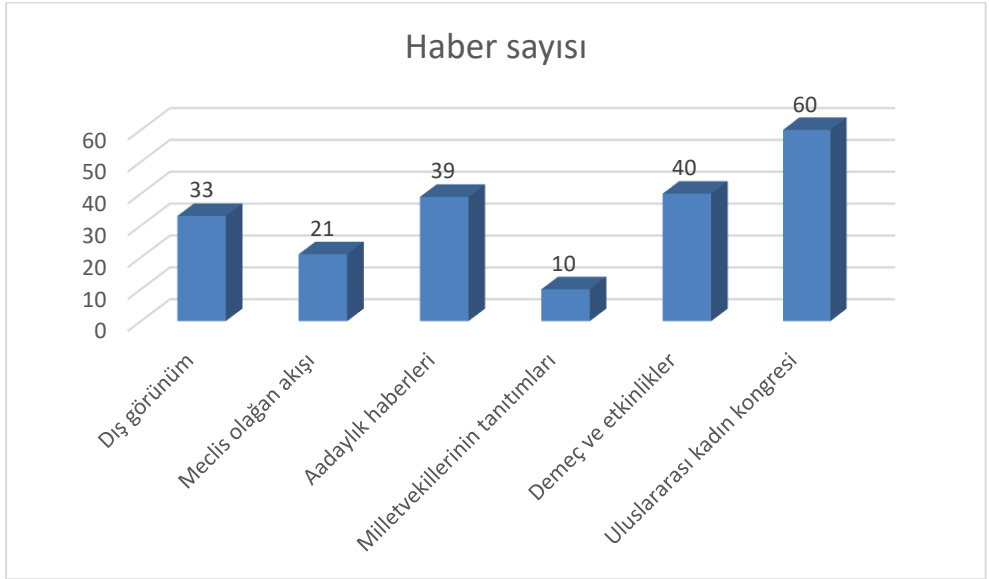
Kaynak: http://en.turkcewiki.org/wiki/Grand_National_Assembly_of_Turkey

Kamuyu oluşumundaki önemli faktörlerden biri olan medya, bireylerin ideolojiler, kültürler ve inançlar gibi kavramlar hakkındaki düşüncelerini etkileyebildiği gibi, 'kadın siyasetçi' algısını da etkileyebilmektedir. Bu süreçte yapılan haberler, haberin dili, kullanılan fotoğraflar ve söylem oldukça önemlidir.

3. ANALİZ VE BULGULAR

Bu çalışmada, kadınların milletvekili adayı olduğu ilk seçimin düzenlendiği Şubat ayını ve On İkinci Uluslararası Kadınlar Kongresi'nin İstanbul'da düzenlendiği Nisan ayını da kapsayacak şekilde 1 Şubat 1935 ve 30 Nisan 1935 tarihleri arasında çıkan 8 gazete incelendiğinde kadın milletvekilleriyle ilgili bilgileri içeren toplam 203 habere ulaşılmıştır. Bu haberler ilk kadın milletvekillerinin dış görünüşlerine, meclisin olağan akışı içinde kendilerine verilen görevlere, adaylık haberlerine / seçme seçilme hakkının elde edilmesine, kadın milletvekillerinin tanıtılmasına, verdikleri demeçlere ve katıldıkları etkinliklere, uluslararası kadınlar kongresindeki çalışmalarına, genel olarak kadınların milletvekili olmasına ilişkindir. Bazı haberler bu temalardan birkaç tanesini içinde barındırdığından, haberler sayısal olarak incelendiğinde aşağıdaki tablo ortaya çıkmaktadır.

Grafik 1. Haber Sayıları

Bu haberlerin 35 tanesinde kadın milletvekillerinin resmi de kullanılmıştır. Bu fotoğraflarla 5. Dönem TBMM’de görev yapan kadın milletvekilleri modern görünümüleriyle hem ülkedeki kadınlara hem de dünyadaki kadınlara rol model olarak sunulmuşlardır ve Türkiye Cumhuriyeti’ni modern dünyanın ayrılmaz bir parçası olarak sabitlemişlerdir.

3.1. Milletvekilliği Adaylık Haberleri / Kadınların Seçme Seçilme Hakkına İlişkin Haberler

Bu temada değerlendirilen haberler kadınların Cumhuriyet Halk Fırkası tarafından, hatta bizzat Atatürk tarafından aday gösterilen ya da bağımsız adaylıklarını koyan vekiller hakkındaki haberlerden ve seçim sonrasında yapılan kadınların seçme seçilme haklarını elde etmiş ve kullanmış olmaları yönündeki haberlerden oluşmaktadır. Bu konuda, 39 köşe yazısına ve habere ulaşılmıştır. Seçimden 2 gün öncesine kadar aday tespitlerinin devam ettiği seçim sürecinde Satı Kadın’ın (Hatı Çırpan) adaylık haberi “Rençber bir bayan mebus olacak” başlığıyla verilmiştir. Haber şöyle yazılmıştır:

“Bayan Satı’nın kocası İstiklal harbinde aldığı ağır bir yaradan ölmüş ve kadıncağız işeleri başına kalan 5 yavrusunu kimseye muhtaç etmeden uzun senelerden beri beslemiştir. Bayan Satı bir erkek kadar güçlü olduğu için yavrularını rençberlik yapmak sureti ile beslemiştir” (“Rençber bir Bayan mebus olacak”, 1935)

Bir tek Satı Kadın’ın adaylığı bu şekilde özel hayatı ve acıklı hikayesi paylaşılarak açıklanmıştır. Haberde çiftçi bir kadının milletvekili adayı gösterilmesine karşı hafif bir şaşkınlık olsa da bunun anlamlandırılabilirdiği alt

metni verilmiş ve zor şartlara rağmen çocuklarına baktığı için “erkek gibi güçlü” olarak tanımlanan Satı Kadın’ın adaylığı özel olarak haber yapılmıştır.

TKB kurucusu ve eski başkanı, aynı zamanda kadın hareketinin öncü isimlerinden Nezihe Muhiddin’in de bağımsız aday olduğu fotoğrafıyla birlikte duyurulmuştur. Adayların tam listesi 5 Şubat 1935 günü bu çalışma kapsamında incelenen tüm gazetelerde verilmiştir. Kadın milletvekili adaylarının isminin yanında parantez içinde “kadın” yazdığı görülmüştür (“Fırkamız sayılab namzetlerinin adları”, 1935). Kadınların bu seçimlere katılacağına ilişkin haberlerde kadın ve erkek seçmenlere seslenildiği görülmüştür. Kadın seçmenlerin oy atarken fotoğrafları yayınlanmıştır. Kadınların seçimlere katılması büyük bir coşkuyla kutlanmıştır. Son Posta gazetesinde çıkan “Kadın Sayılablardan Beklenenler” başlıklı haberde ise halkın kadın sayılablardan beklentilerinden, kadın milletvekillerin toplumu ileri götürmeleri gerektiğinden, İngiltere’de olduğu gibi siyasi hayatta etkin olmaları gerektiğinden bahsedilmiştir. Kadınların kazanmış olduğu seçme ve seçilme hakkının öneminden bahsedilmiştir.

6 Şubat 1935 tarihli Milliyet gazetesinde kadın milletvekili adaylarına övgüler yer almıştır. Fırka tarafından belirlenen adayların genel bir memnuniyet uyandırdığının söylendiği haberde şöyle denmiştir:

“Listedeki kadın namzetler bilhassa memleketin yetiştirdiği güzide ve kıymetli bayanlardır. Halk kadın namzetlere karşı büyük bir alaka duymaktadır” (“Yeni sayılablar Cuma günü memleketin her tarafında seçilmiş olacaklar”, 1935).

İncelenen bütün gazeteler kadınların adaylıklarını ve seçilmelerini desteklemiştir ve tamamı 17 kadın milletvekilinin yeni mecliste yerlerini alacağını bildirmiştir. Kadın milletvekillerinden Nakiye Elgün’ün seçim sonrası konuşma yaparken çekilen fotoğrafına da gazetelerde yer verilmiştir (“Yeni Sayılablar Dün Seçildi”, 1935).

Nakiye Elgün bu konuşmasında şöyle demiştir:

“... Bugün seçim günü. Milli hakimiyetin hız aldığı gündür. Kendi varlığını inkar eden bir rejimi yıkıp ta yüce varlığına kavuşan Türk milleti, büyük bir sevinç ve heyecan içinde ulusal yükümünü yapıyor.

Yüce milletim;

Gül, eğlen, sevin; her şey senin, her hak senin. Sen Türk için gereken verimli işleri kendi düşünce ve kestiriminden başka bir ölçüye vurmayan, bütün Ulus işlerinde kayıtsız, şartsız, her salahiyeti kendinde toplayan Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilen yüce bir varlıksın.” (“Yeni Sayılablar Dün Seçildi”, 1935).

Nakiye Elgün yaptığı konuşmada aydınlanma geleneğinden ilerlediğini ve demokrasinin bir parçası olmaktan duyduğu mutluluğu paylaşmıştır.

Konuşmasının tamamında ne dediği tam olarak bilinmese de gazetelere yansıyan haberlerde özel olarak kadınlara yönelik bir mesaj taşımadığı görülmektedir.

Görsel 2. Seçim Sonrası Nakiye Elgün'ün Konuşması

Kaynak: 9 Şubat 1935 Tarihli Milliyet Gazetesi

3.2. Kadın Milletvekillerinin Tanıtımlarına İlişkin Haberler

Bu araştırma ilk milletvekili seçilen kadınları kapsadığından 8 Şubat 1935 yılındaki seçimde meclise giren 17 kadın milletvekilini kapsamaktadır. Bu bağlamda kendileriyle ilgili haberler incelenen kadın milletvekilleri şunlardır: Fransızca ve İngilizce bilen, öğretmenlik ve belediye meclis üyeliği yapan Mevrure Gönenç; Eşi Kurtuluş Savaşı'nda gazi olan çiftçilik yapan köy muhtarı Satı Kadın; Darülfünun mezunu, Fransızca bilen ve öğretmenlik ve okul müdürlüğü yapan Türkan Örs Baştuğ; Öğretmenlik ve okul müdürlüğü yapmış olan Sabiha Gökçül, Almanca bilen, ortaokul mezunu, çiftçilik yapan Şekibe İnsel; Londra'da eğitim görmüş öğretmen Huriye Öniz; Doktor Fatma Memik; Öğretmen ve İstanbul Şehir Meclisi üyesi Nakiye Elgün; Fransızca bilen öğretmen ve okul müdürü Fakihe Öymen; Fransızca ve İngilizce bilen öğretmen Mihri Pektaş, Kayseri Belediye Meclis üyesi Ferruh Güpgüp Bolu Belediye Meclis üyesi, öğretmen Bediz Aydilek; Fransızca ve İngilizce bilen Darülfünun mezunu öğretmen Meliha Ulaş; Fransızca, İngilizce ve Rumca bilen, lise mezunu Adana Belediye Meclis üyesi Esmâ Nayman; Fransızca bilen, Darülfünun mezunu öğretmen ve okul müdürü Sabiha Görkey; Fransızca bilen öğretmen, okul müdürü ve müfettiş Seniha Hızal; Sorbonne Üniversitesi mezunu Fransızca ve Rumca bilen ve belediyeçilik alanında uzmanlaşan Benal Nevzad İhtar. Bu çalışma kapsamında ulaşılan haberlerin 10 tanesi kadın milletvekillerinin tanıtımlarına ilişkin haberlerdir.

Haberlerin 3 tanesi kadın milletvekillerine ilişkin kısa özgeçmişlerden oluşmaktadır. Bu araştırma kapsamında incelenen gazetelerin hiçbirinde erkek milletvekili adaylarının kısa özgeçmişlerine ilişkin haber yer almazken hepsinde kadın milletvekili adaylarının kısa özgeçmişlerine yer verilmiştir ("Seçim Hazırlıkları Bitiyor", 1935; "Yeni sayılabayan Cuma günü memleketin

her tarafında seçilmiş olacaklar”, 1935; “C.H. Fırkasınca gösterilen kadın sayılam namzetlerinin hal tercümeleri”, 1935). Bu durum başta erkek milletvekillerinin 4. TBMM’de de görev aldığı için özgeçmişlerine gerek olmadığını düşündürse de ilk kez milletvekili adayları olan bağımsız erkek adayların da kısa özgeçmişlerine yer verilmemesi kadın milletvekillerine karşı daha çok merakın söz konusu olduğunu göstermektedir. Söz konusu kısa özgeçmişlerde kadın adayların mesleklerine, çalışma hayatlarına, nereli oldukları, doğum tarihlerine ve medeni hallerine ilişkin bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden sadece doğum tarihi, mesleklerine ilişkin bilgiler istisnasız her aday için verilmiştir. Kadın milletvekili adaylarının hepsi çalışan kadınlardır ve 14’ü yüksek eğitimli kadınlardan oluşmaktadır.

3.3. Kadın Milletvekillerinin Dış Görünümlerine İlişkin Haberler

Bu çalışma kapsamında ulaşılan haberlerin 33 tanesi kadınların görünümüne, meclise ilk girdikleri gün nasıl giyindiklerine, kadınların meclis açılış günü için uymaları gereken kıyafet usullerine ve bütün bu kapsamlarda hem mecliste olmalarıyla hem de giyimleriyle ülkedeki ve dünyadaki kadınlara örnek gösterilmelerine odaklanmıştır.

Görsel 3. Kadın Milletvekilleri

Kaynak: 2 Mart 1935 Tarihli Milliyet Gazetesi

Bu temada kadın milletvekillerinin ilk gün giydikleri kıyafetler detaylıca anlatılmış ve ceketlerinden, gömleklerinden, smokinlerinden, döpiyeslerinden ve kravatlarından bahsedilmiştir (“Beşinci Ulus Kurultayı Dün Açıldı”, 1935; “Kadın Sayılamaların Kılığı”, 1935; “Toplantıdan İntibalar”, 1935). Saçlarının arkaya taralı olduğu, temiz bir görüntüye sahip olduğunun altı çizilmiştir. Kadın milletvekillerinin ilk kez TBMM’ye giriyor olmaları bütün bu haberlerde coşkuyla verilmiştir.

Kadınların görünüşlerine ilişkin başka bir haberse yeni kadın milletvekilleri şerefine verilen çay ve balo sırasındaki izlenimlerin kaleme alınmasıyla hazırlanmıştır: “Yeni sayılamalardan Bayan Fatma Şakir temiz giyinişi ile herkeste hürmet ve dikkat uyandırmıştır” şeklinde

haberleştirilmiştir. Aynı haberde Nakiye Elgün'ün smokinle gelmesine değinilmiş ve “tanıdıklarına elini öptürmek suretiyle hazirunun neşesini arttırmıştır” denmiştir (“Yeni saylavlar şerefine çay ve balo”, 1935).

16 Şubat 1935 tarihli ulus gazetesinde yayınlanan bir haber ise Bolu’lu Bediz Aydılek’in Konya’dan milletvekili seçilmesi coşkuyla karşılanmış ve seçim sonrası verilen yemekteki temiz sofralarda şık giyinmiş Bediz Aydılek’le birlikte yenen yemeğe vurgu yapılmıştır (“Bolu’da seçim çok hareketli geçti”, 1935). Bunun dışında gazetelerdeki köşe yazılarında da sıkça kadınların peçeden, feraceden ve çarşaftan kurtularak modern dünyaya açıldıklarını ve diğer ulusların gözünde masal kahramanlığından çıkarak gerçek bir insan kimliğine büründüklerinden bahsedilmiş ve Türk kadınının bütün bu haklarını en güzel şekilde kullanarak tüm dünyaya örnek olacağından bahsedilmiştir (Belge, 1935). Kadınların önceki kapalılıkları nedeniyle sadece yabancılar için değil aynı zamanda Türkler için de bilinmez olduğundan ama kazandığı haklarla birlikte insanlara has hareketleri yapmaya başladığından dünyanın gözünü üstüne çektiğini tartışan yazıda kadınların tüm dünyaya örnek olacaklarının altı çizilmiştir.

Türk kadınlarının seçme ve seçilme hakkını hak ettiği ve bunu başarıyla gerçekleştireceği ne dair alt metinler haberlerde okunmaktadır. Haberler saygılı bir dille yazılmış ve cumhuriyetin inşasındaki kadın temsillerine paralel bir ton haberlere hakim olmuştur. Kadın milletvekillerinin dış görünüşleri hakkında yapılan haberlerin genel olarak Erken Cumhuriyet döneminin modernleşme çabaları çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Modernleşme sürecinde Türk kadınının topluma örnek teşkil etmesi ve değişimin öncülerinden biri olması amacıyla haberlerde kadın milletvekillerinin giyimlerinden bahsedildiği saptanmıştır. Gazetelere göre bu övünç kaynağı durum fotoğraflı haberlerde ön plana çıkmıştır.

3.4. Meclis Olağan Akışı İçinde Kadın Milletvekillerine Yer Verilen Haberler

Bu temaya ilişkin yani Meclisin olağan akışı içinde kadın milletvekillerine yer verilen 21 habere ulaşılmıştır. Bu haberler kadın milletvekillerinin mazbatalarını almalarına, hangi encümenliklere bağlı çalışacaklarına ve mecliste kürsüye çıkıp konuşmalarına ve meclisteki yeminlerine dair haberlerden oluşmaktadır (“Umumi Meclis Toplantıları Başladı, 1935; “Kamutay Dün Toplandı”, 1935). Bu haberlerde kadınların kürsü konuşmalarının içeriklerine ve mecliste yaptıkları çalışmalara özel olarak değinilmemiştir. Ancak konuşmalarının hararetle dakikalarca alkışlandığına değinilmiştir (“Toplantıdan İntibalar”, 1935). Haberlerin dili genellikle kadın milletvekillerini motive edecek bir tonda yazılmıştır.

Sabiha Gökçül’ün Başkanlık Divanına giren ilk kadın milletvekili olduğunun altı çizilmiştir (“Başkan vekillikleri, idare amirlikleri”, 1935; “Beşinci Ulus Kurultayı Dün Açıldı”, 1935; Ağaoğlu, 1935). Kadın

milletvekillerinin başarısı ya da başarılı görünmesi rejimin çağdaş yüzünü göstermesi açısından oldukça önemli gözükmektedir.

3.5. Kadın Milletvekillerinin Verdikleri Demeçlere / Katıldıkları Etkinliklere İlişkin Haberler

Çalışmada kadın milletvekillerinin verdikleri demeçlere / katıldıkları etkinliklere ilişkin haberler kategorisine giren 40 habere ulaşılmıştır. Nakiye Elgün'ün Teyyare Cemiyetinden aldığı altın madalya, yeni vekillerin şerefine verilen çay partileri ve balolar, yardım işleri ile ilgili etkinliklere katılımları, kadın milletvekillerinin uluslararası kadınlar kongresine katılımı, katıldıkları etkinliklerde verdikleri demeçler ve aldıkları görevlere ilişkin haberler bu kategoriye oluşturmaktadır. Ulus gazetesi tarafından verilen çay partisi bazı gazetelerde kadın sayımlar şerefine verilen çay ziyafetinin haberi olarak bahsedilmiş (“Kadın Sayımlara Ziyafet”, 1935) ancak pek detaylı haberleştirilmemişken Ulus gazetesi aynı haberi “Ulus'ta Gazeteciler Toplantısı” başlığıyla detaylıca kendi haberini yapmıştır (“Ulus'ta Gazeteciler Toplantısı”, 1935). Haberde vurgulanan yabancı gazetecilerle kadın milletvekillerinin bir araya gelip “derin” konular üzerine uzun uzun konuştuğunun vurgulanması kadınları yüz yıllardır siyasetin alanından dışlayan bakış açısını kırmaya yeltenmek için önemli bir adım olarak okunabilir. Kadın milletvekillerinin eksiksiz katıldığı partiye ünlü gazeteci Betty Ross da katılmıştır. Bu konuşmalar üzerine, Betty Ross'un fikrini soran gazete, “hepsinin hayranıyım” cevabını almış ve “Kadın sayımlarımızın her bakımdan eksiksiz olan değerleri hakkında ancak Mis Betti Roz'un düşüncelerini paylaşmaktan başka denecek söz yoktur.” diyerek bitirmiştir. “Sayıml Kadın ve Kıyafet işi” başlıklı köşe yazısında ise kadın sayımların görüşlerine başvurularak, kıyafet meselesinin artık önemsiz olduğu, bu konuları ön plana çıkartmanın da kadın erkek eşitliği ile tezat bir düşünce olduğu ifade edilmiştir. Kadın milletvekillerinin mecliste görev almak üzere ayrılmak durumunda oldukları işlerinden aldıkları teşekkür belgeleri ve ayrılık seremonileri de detay verilmeden haberleştirilmiştir (“Sayıml Nakiye'ye altın madalya”, 1935; “Samsun'un kadın sayımları için verilen ziyafet”, 1935).

Benzer temsiller yurt dışı haberlerin haberleştirilmesinde ve 12. Uluslararası kadınlar kongresine ilişkin haberlerin verilmesinde de gözlemlenmektedir. Kongrenin açılışının hemen öncesinde Mihri Pektaş'ın diğer ülkelerden gelen katılımcılara İntihap hakkı komisyonu çerçevesinde Türk kadınının vaziyetini anlatması da haberleştirilmiş, (“Mihri Pektaş İntihap hakkı komisyonunda Türk kadınının vaziyetini anlattı”, 1935) ancak konuşmasının ve bilgilendirmenin içeriğine değinilmemiştir. Türkan Baştuğ'un mitinge katıldığına dair haberler de yapılmış, ancak yüzeysel kalmıştır (“Kadınlar dün birinci mitinglerini yaptılar”, 1935).

Bu kongreye kadın milletvekilleri de yoğun ilgi göstermişlerdir. Mihri Pektaş, Esmâ Nayman, Benal Nevzat, Nakiye Ergün, Mevrure Gönenç, Huriye Oniz, Ferruh Güpgüp, Mediha Ulaş, Bediz Aydılek, Türkan Baştuğ kongreye katılmışlardır (“Kadınlar Kongresi Dün Açıldı”, 1935). Kongrede tanıtılmaları sırasındaki demeçlerine yer verilmemiştir (“Arsulusal Kadınlar Kongresi İstanbul’da toplandı”, 1935) sadece çok güzel konuştukları ifade edilmiştir. Kadın milletvekillerinin de katıldığı 23 Nisan’da Uluslararası Kadınlar Kongresi kapsamında düzenlenen miting haberinde ise Mihri Pektaş’ın, Türkan Baştuğ’un ve Esmâ Nayman’ın konuşmalarının içeriklerine bazı gazeteler yer vermiş (“Dün akşamki miting”, 1935; Kadınlar Birliğinin dünkü mitingi, 1935) bazıları ise vermemiştir (“Arsulusal Kadınlar Kongresinde”, 1935). Bu konuşmada Mihri Pektaş Türkçe, Esmâ Nayman ise Fransızca olarak konuşmuşlardır.

Ulus gazetesinde yayınlanan haberde, Türkan Baştuğ Kadınların bugünkü durumunu daha iyi kavramak için dünle bugün arasındaki farkı kıyaslamak gereğinden bahsedilmiş ve konuşma, anlatılanın aktarılması yoluyla “ekonomi, ahlak, bediiyat, siyasa ve hukuk bakımından dünle bugün arasındaki farkları anlatmıştır” şeklinde haberleştirilmiştir (Kadınlar Birliğinin dünkü mitingi, 1935). Aynı gazete bir sonraki gün ise Esmâ Neyman’ın konuşmasının bir kısmını doğrudan aktarmıştır:

“16 sene var ki, Büyük Harp bitti. Fakat insanlar hele bugün Avrupa’da yaşayan insanlar, altıgün rahat yüzü görmediler!... Bizde sulh, bir edebiyat değildir. Kendisi ile gurur duyulan bir hakikattir.”

Bu konuşmanın verilmesiyle kadın milletvekillerinin Avrupa’da yükselen kriz sırasında Barış yanlısı tutumlarının altı çizilmiştir. Gazete Mihri Pektaş’ın konuşması sırasındaki fotoğrafını paylaşmış ama içeriğini paylaşmamıştır. Bu tutum genellikle kadınların demeçleri ya da katıldıkları etkinlikler söz konusu olduğunda detaydan kaçınan gazete temsillerine örnek olarak önem arz etmektedir.

Görsel 4. Mihri Pektaş

Kaynak: 23 Nisan 1935 Tarihli Tan Gazetesi

3.6. Uluslararası Kadınlar Kongresine İlişkin Haberler

Uluslararası Kadınlar Birliği, (International Alliance of Women/IAW) 12. Kongresini, Türk Kadınlar Birliği'nin yapmış olduğu organizasyonla, 18-24 Nisan 1935 tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleştirmiştir. Bu önemli etkinlik, Yıldız Sarayı'nda yapılmış ve farklı ülkelerden birçok kadın katılım sağlamıştır. 12. Uluslararası Kadınlar Birliğinin Türkiye'de düzenlenmesinin nedeni birlik ikinci başkanı Rosa Manus Türk kadınların seçme ve seçilme hakkını kazanması ve hükümetin izlediği barış yanlısı politikalar olarak açıklamıştır (Türk Kadınlığı Bütün Dünyaya Örnek oldu", 1935). Kongreye verilen önem sebebiyle Nisan ayı boyunca konu ile ilgili taranan gazetelerde toplamda 60 haber yapılmıştır. Bu haberler genel olarak kongrenin duyurusu, tanıtımı, kongreye katılanların açıklanması, kongrenin başlangıç ve bitiş tarihleri, kongrenin gerçekleşeceği mekanın duyurusu şeklinde yazılmış ve bu kongre Türk kadını için bir zafer olarak nitelendirilmiştir ("Dünya Kadınlar Birliği Kongresinde Konuşulanlar", 1935; "Kadınlar Kongresi: Murahhaslar Bu hafta Gelmeğe Başlıyor", 1935; "Kadınlar Kongresi: Her gün Yeni Murahhaslar Gelmektedir", 1935; "Şehrimizde Toplanacak Kongreye Muhtelif Memleketlerden Bine Yakın Kadın Geliyor", 1935; "Kadınlar Kongresi Ruznamesi Hazır", 1935).

Kongreye katılan kadın milletvekillerinin isimleri, yurtdışından gelen kadın konuklar, yurtdışından kongre için gelen gazeteciler, kongre etkinlik bilgileri gibi detaylara kongrenin yapılacağı günün öncesinden sonrasına kadar taranan gazetelerde hemen her gün yer verilmiştir. Kuşkusuz kongreye bu kadar önem verilmesinin temel sebeplerinden birisi, tüm dünyaya Modern Türk Kadını imgesinin gerçek olduğunun gösterilmesidir. Gerek haberlerde kullanılan kadın katılımcı fotoğraflarında gerekse haber içeriklerinde modern Türkiye Cumhuriyeti'nde seçen ve seçilen Türk kadınının uluslararası bir kadın kongresine ev sahipliği yapmasının gurur verici olduğu yansıtılmaya çalışılmıştır ("Dünya Feministleri ile Görüşmeler: Biz Türk Kadınlarına Cidden Gıpta Ediyoruz", 1935; Uluslararası Kadın Kongresinde Bir de Türk Kadını Sergisi Açılacak", 1935; "Kadınlar Kongresine Meşhur Leydi Astor Geldi: Övgü Dolu Sözler Sarfetti", 1935; "Türk Kadınının Zaferi: Dün Bütün Dünya Kadınlığı Atatürk'ün Esareten Kurtardığı Türk Kadını Alkışladı", 1935).

Kongrenin uluslararası olması sebebiyle, gelen konukların hangi ülkeleri temsil ettikleri haberlere coşkuyla yansımıştır ("Feminizm Kongresi: Mısır ve Bulgaristan'dan Ellişer Murahhas Gelecektir", 1935; "Dünya Kadınlar Birliği Kongresi: "Şehrimizde Toplanacak Kongreye Muhtelif Memleketlerden Bine Yakın Kadın Geliyor", 1935; "Uluslararası Kadın Birliği Başkanı Dün Geldi", 1935). Bu haberlerde Kongre Başkanı ve Murahhas Heyeti Başkanı ile ilgili bilgiler verilirken, konuşmaların İngilizce, Almanca ve Fransızca dillerinde yapılacağı da belirtilmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk de kongre ile yakından ilgilenmiş ("Kadınlar Birliği'nden Bir Heyet Atatürk'ü Ziyaret Edecek", 1935); Türkiye

Cumhuriyeti Hükümeti ve TKB tarafından Türkiye'nin tanıtımı için kongreye vize gibi konularda birçok kolaylık sağlanmıştır. “Dünya Kadınlarının Mitingi” başlığıyla sunulan haberde ise, katılımcıların yapmış olduğu mitinglerdeki nutuklar ve açıklamalar detaylı olarak yazılmıştır.

Görsel 5. Kadınlar Mitinginden Görüntüler

Kaynak: 22 Nisan 1935 Tarihli Cumhuriyet Gazetesi

Kadınlar Birliği Kongresi başından sonuna dek gazeteciler ve muhabirler tarafından dikkatle izlenmiş (“Kadınlar Kongresi Son Toplantıları İntibası”, 1935; “Kadınlar Kongresinin Son Toplantısı”, 1935), gerek çekilen fotoğraflarla gerekse yazılan yazılarla modern Türk Kadınının dünyaya tanıtılması açısından kongrenin önemini altı çizilmiştir.

3.7. Genel Değerlendirme

Kadınların genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkını ilk kez kullandığı 1935 yılının 1 Şubat ve 30 Nisan arasındaki gazeteleri incelendiğinde kadın milletvekillerine yönelik haberlerde en çok karşımıza çıkan söylem, demokrasi ve medeniyet üzerine olmuştur. Haberlerde ve köşe yazılarında bütün dünyada demokrasinin sekteye uğradığı bir dönemde, kadınların baskılandığı kadın örgütlerinin yasaklanmasına ve demokrasinin karalanmasına değinilerek, baskıcı rejimlerin demokrasiyi anarşiyle özdeşleştirerek tüm dünyayı otoriter idarelere yönelime teşvik etmesinin eleştirildiği görülmektedir (“Serbest Münakaşa”, 1935). Böyle bir dönemde kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi ve bağımsız adaylara yer açılması, yeni kuruluş Türkiye Cumhuriyeti'nin ayırt edici özelliği olarak ön plana çıkarılmıştır.

Kadınların milletvekili olmalarının ülkenin toplumsal yaşamında çok ileri ve mutluluk verici olduğundan bahsedilmiştir. Bunun ayrıca cumhuriyetin demokratik yönelmelerini bildirişi bakımından çok değerli olduğunun altını çizen yazılar da gazetelerde yer almıştır (Küçük, 1935a). Genel olarak kadınların oy hakkı (genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı), özelde ise kadın milletvekilleri hakkında yazılan yazılar kadın erkek eşitliğinin sağlandığının altını çizmiştir. Özellikle kadınların artık oy veriyor

olmasıyla birlikte tam bir vatandaş olduğu vurgulanmış ve kadınlarla erkekler arasında eşitliğin sağlanmasına değinilmiştir. Hatta bazı yazılarda ataerkil kavramının tanımı “erkeğin kudreti üzerine kurulmuş aile biçimi” (Küçük, 1935b) şeklinde verilerek eleştirisi yapılmış ve kadınlarla erkeklerin eşit olduğunu onaylamayan medeni ülke kalmadığının altı çizilmiştir. Kadınların bir süs eşyasından farklı olduğu vurgulanarak yeni haklarla donatılmış kadınların çalışan, kazanan, her şeyi erkekle beraber araştıran kadınlar olduğu ve bu yeni biçim düşünüşün yurdun erdem ve inanışlarına da uygun olduğu yazılmıştır (Küçük, 1935b). Bu noktada kadın erkek eşitliğini tarihsel sürekliliğe dayandırmaya çalışıldığı göze çarpmaktadır. Türk kadınlarının toplumsal statüsü ve kazandığı haklar ile Cumhuriyetin medeniliği ve iyi oluş hali arasında bir paralellik kurulduğu da yazılardan anlaşılmaktadır. Yabancıların Türk kadınlarıyla ilgili algısının değişmesi aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun devamı imajından kurtulmasını da sağlamıştır.

Gazetelerde, yabancı basında Türk kadınlarıyla ilgili yapılan haberlere ve uluslararası kadınlar kongresindeki delegelerin demeçlerine sıkça yer verilmiştir. Dünya'daki ilk kadın milletvekillerinden Lady Astor'un “kadının oy hakkı olmayan yerde, hakiki demokrasi olamaz” diyerek Atatürk'e olan minnetini bildirmesi haberleştirilmiştir. Benzer şekilde, haberlerde Mısır, Hindistan, Romanya, İngiltere, Fransa, Amerika dahil birçok farklı ülkeden gelen kadınların Türk kadınlarına “gıpta ile baktıkları” üzerinde durulmuştur (“Murahhaslar Türk kadınlarına gıpta ediyorlar”, 1935). Gazetelerde yabancı muharrasların “Türk kadını gibi haklarını alabilirlerse kendilerini bahtiyar addedecekleri”, Romen heyeti başkanının Türk kadını hak ettiği zaferi aldığını ve İstanbul'a onlara olan hayranlığımızı göstermeye geldik demesi (“Türk kadını beklenen zaferi kazanmıştır Romen heyeti başkanı böyle söylüyor”, 1935) haberleştirilmiştir.

Kadınların siyasal, ekonomik ve sosyal durumlarındaki büyük değişim Türk devriminin en önemli safhası olarak değerlendirilmiştir (Esmer, 1935). Bu dönemde gazetelerde görülen kadın milletvekillerine ve Türk kadınlara yönelik haberler, onların hem Türkiye'deki kadınlar için hem de Dünya'daki kadınlar için ideal kadının örneğini teşkil ettiğinin düşünüldüğünü göstermektedir. Bu çalışma kapsamında incelenen kadın milletvekillerine ve onların hem halk hem de yabancı basın ve yabancı kadınlar tarafından nasıl algılandığına ilişkin haberler, hem Türk kadınlarının hem de Türk kadınlarına örnek olarak gösterilen ilk milletvekili kadınların Erken Cumhuriyet dönemi uluslaşma sürecinde önemli bir yer kapladığı yönündeki literatürü desteklemektedir.

Sonuç

Bu makale, Türkiye'deki ilk kadın milletvekillerinin 1935 seçimlerinin hemen ardından gazetelerdeki temsilleri üzerinde durmaktadır. Araştırma

tasarımı, niteliksel ve niceliksel verilerin kullanıldığı bir araştırma tasarımıdır. Bu tasarım, literatür taraması, veri toplama ve analizi adımlarını içermektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de kadınların siyasete katılımları ve medya temsilleri konusunda mevcut literatür kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Veri toplama sürecinde 1935 yılının Şubat, Mart ve Nisan ayında yayınlanan Ulus, Milliyet, Zaman, Son Posta, Cumhuriyet, Türk Dili, Kurun ve Yeni Asır gazetelerinde kadın milletvekillerinin aday gösterilmelerinden İstanbul’da düzenlenen 12. Uluslararası Kadınlar Kongresi’nin bitimine kadar olan süreçteki temsilleri hem nitel hem de nicel olarak toplanıp, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Araştırma sorusu, Türkiye’deki ilk kadın milletvekillerinin gazetelerdeki temsilleri konusunda nasıl bir imaj çizildiği ve kadınların siyaset sahnesinde nasıl konumlandırıldığı olarak belirlenmiştir. Bu makale, Türkiye’de kadınların siyasi katılımı ve temsilleri konusunda bir araştırma tasarımı kullanarak, 1935 yılında seçilen ilk kadın milletvekillerinin gazetelerdeki temsillerini incelemektedir. Makale, kadınların seçme ve seçilme haklarına sahip olmalarıyla birlikte siyasetteki konumlarına odaklanırken, siyasi iletişim ve medya temsilleri konularını da ele almaktadır. Ayrıca, medyanın kadınların siyasi katılımı hakkında nasıl haber yaptığını ve kadınların siyasi katılımının toplumdaki kadın algısını nasıl etkilediğine de değinmektedir.

Makalenin girişinde, Birinci Dalga Feminizm gibi kadınların seçme ve seçilme haklarını kazandıkları tarihler ve Türkiye’deki kadınların siyasi katılımı hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Konu ile ilintili olarak, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde kadın hareketi ve siyasal hak talepleri de çalışma kapsamında anlatılmıştır. Makale, kadınların siyasi katılımının önemine vurgu yaparak, demokratik yaşama adaptasyon sürecindeki kadınların siyaset sahnesindeki konumlarının önemli bir adım olduğu fikrinden yola çıkılarak planlanmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, basının siyasi iletişim açısından önemine ve gazetelerin kadın temsili konusundaki rolüne değinilmiştir. Basın, kadınların siyasi hayatta yer almasıyla ilgili yayımlanmış olduğu haberler üzerinden, toplumdaki kadın algısı üzerinde şekillendirici bir etki yaratmaktadır. Bu nedenle medyadaki haberlerin, içerik ve söylem yönünden eleştirilmesi ve analiz edilmesi gerekmektedir. Medyada kadın siyasetçilerle ilgili yapılan haberlerde kullanılan dil ve retorik öğeler, toplumsal algıyı büyük ölçüde etkilemektedir.

Makalenin, üçüncü bölümünde ise kullanılan verilerin kaynaklarına ve araştırma tasarımına dair detayları açıklanmış; analiz ve bulgular kısmı yazılmıştır. Türkiye’nin o dönemdeki seçme ve seçilme hakkı durumu, kadınların siyasi katılımının önemi, medyanın kadın temsili konusundaki rolü ve gazetelerin haberlerinin içerik ve söylem yönünden değerlendirilmesi ele alınmıştır.

Medyada kadın siyasetçilere eşitlikçi bir yaklaşım, erkek ve kadın siyasetçilerin eşit haklara sahip olduklarının belirtilmesi ve kadın siyasetçilerin görünür olmasının sağlanması toplumdaki kadın siyasetçi algısının şekillenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu şekilde toplumdaki kadınlar kendilerindeki liderlik vasıflarını fark edebilir, siyasete ilgi duyabilir ve siyaset, erkek egemen bir alan olmaktan çıkabilir. Çalışma itibariyle analiz edilen 1935 senesi de oldukça erkek egemen bir siyasi sistem içerisinde kadınlara tanınan seçme ve seçilme hakkının seçimle taçlandırıldığı önemli bir yıldır. 8 Şubat 1935 seçimleri ile birlikte basında çıkan kadın milletvekili haberlerinin nicelik ve niteliği de bu nedenle analize değer bulunmuştur.

Çalışmada elde edilen bulgular, kadınların seçme ve seçilme haklarının elde edilmesinin ardından gazetelerde kadın milletvekillerinin siyasi katılımına yönelik haber yapma eğilimlerinin belirlendiğini ve toplumsal algı üzerindeki etkilerinin yorumlandığını göstermektedir. Ayrıca, gazetelerde kadın milletvekillerinin siyasi katılımına yönelik haber yapma eğilimleri ve kalıpları tespit edilmiş ve toplumsal algı üzerindeki etkisi yorumlanmıştır. Bulgular, kadınların siyaset sahnesinde nasıl konumlandırıldığını ve toplumsal algı üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduklarını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Erken Cumhuriyet Dönemi'nde modern Türkiye ve modern Türk kadını imajına yönelik olarak gazete haberlerinde teşvik edici ve destekleyici haberler yapılmış olduğu gözlenmiştir. Ancak kadın milletvekilleri ile ilgili yapılan haberlerin önemli bir kısmı detay ve derinlikten yoksundur. Dolayısıyla analiz edilen 214 haberin, dönemin sosyolojik şartlarına göre siyasette olumlu bir kadın algısı yaratmaya yönelik olduğunu ancak yüzeysel kaldığını ifade etmek mümkündür.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Dilhan Apak: %50, Aslı Telsere Ömeroğlu: %50

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Dilhan Apak: 50%, Aslı Telsere Ömeroğlu: 50%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.

Kaynakça

- Ağaoğlu, A. (1935, 2 Mart). Yeni Kurultay. *Milliyet Gazetesi*.
- Arat, Y. (1998). Türkiye’de modernleşme projesi ve kadınlar. S. Bozdoğan ve R. Kasaba (Ed.) *Türkiye’de modernleşme ve ulusal kimlik* içinde (ss.82-98). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Arsıulusal Kadınlar Kongresinde. (1935, 23 Nisan). *Ulus Gazetesi*.
- Arşıulusal Kadınlar Kongresinde Heyecanlı Üç Saat. (2023, 22 Nisan). *Yeni Asır Gazetesi*.
- Aziz, A. (2011). *Siyasette etkili iletişim teknikleri*. Başlık Yayın Grubu.
- Baran, S.J. ve Davis, D.K. (2012). *Mass Communication Theory: Foundations, Ferment, and Future*. Cengage Learning.
- Beşinci Ulus Kurultayı Dün Açıldı. (1935, 2 Mart). *Zaman Gazetesi*.
- Bolu’da Seçim Çok Hareketli Geçti (1935, 16 Şubat). *Ulus Gazetesi*.
- C.H. Fırkasınca Gösterilen Kadın Sayılam Namzetlerinin Hal Tercümelere. (1935, 6 Şubat). *Kurun Gazetesi*.
- Çakır, S. (1991). *Siyasal yaşama katılım mücadelesinde Türk kadını. Eşit hak eşit katılım* (ss. 131-142). Cem Yayınevi.
- Çakır, S. (2013). *Erkek kulübünde siyaset: Kadın parlamenterlerle sözlü tarih*. Versus Kitap.
- Çakır, S. (2013b). *Osmanlı kadın hareketi*. Metis Yayınları.
- Çelenk, S. (2010) Kadınların medyada temsili ve etik sorunlar. B. Çaplı ve H. Tuncel (Ed.) Televizyon haberciliğinde etik içinde (ss. 229-236). Fersa Matbaacılık.
- Duroğlu, S. (2007). *Türkiye’de ilk kadın milletvekilleri* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Dün Akşamki Miting. (1935, 23 Nisan). *Tan Gazetesi*.
- Dün Altı Vilayette Sayılam Seçimi Yapıldı. (1936, 13 Ocak). *Ulus Gazetesi*.
- Dünya Kadınlar Birliği Kongresi. (1935, 4 Nisan). *Kurun Gazetesi*.
- Dünya Kadınları Dün Bir Miting Daha Yaptılar. (1935, 23 Nisan). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Esmer, A. Ş. (1935, 20 Nisan). Kadınlar Kongresi. *Milliyet Gazetesi*.
- Fırkamız Sayılam Namzetlerinin Adları. (1935, 5 Şubat). *Ulus Gazetesi*.
- Göle, N. (2011). *Modern mahrem*. Metis Yayınları.
- Gülen, H. (2015). Kemalist modernleşmede aile, ulus, kadın ve kadın yolu / Türk kadın yolu dergileri. *MGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 0(12), 152-164. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/msgsusbd/issue/46976/589533>
- İlhamoğlu, E. (2019). *Uluslaşma bağlamında kadının özgürleşmesi tartışmaları ve Türk devrimi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi

- İnal, M. A. (1996). *Haberi okumak*. Temuçin Yayınları.
- İnan, Afet. (1958). *Herkesin bir dünyası var*. Türk Tarih Kurumu.
- Kaçar, A. (2020). *Kadınlar halk fırkasından Türk Kadınlar Birliğine kadın hareketi ve basına yansımaları (1923-1935)* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Kadınlar Birliğinin Dünkü Mitingi. (1935, 22 Nisan). *Ulus Gazetesi*.
- Kadınlar Bugün Bir Miting Yapacaklar. (1935, 21 Nisan). *Kurun Gazetesi*.
- Kadınlar Kongresi Bugün Son Celsesini Yapıyor. (1935, 24 Nisan). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Kadınlar Kongresi Dün Açıldı. (1935, 19 Nisan). *Milliyet Gazetesi*.
- Kadınlar Dün Birinci Mitinglerini Yaptılar. (1935, 22 Nisan). *Milliyet Gazetesi*.
- Kadınlar Kongresi: Her Gün Yeni Murahhaslar Gelmektedir. (1935, 15 Nisan). *Yeni Asır Gazetesi*.
- Kadınlar Kongresinde İkinci Gün. (1935, 20 Nisan). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Kadınlar Kongresi Murahhaslar Bu hafta Gelmeğe Başlıyor. (1935, 4 Nisan). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Kadınlar Kongresi Ruznamesi Hazır. (1935, 6 Nisan). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Kadın Sayıavlardan Beklenenler. (1935, 9 Şubat). *Son Posta Gazetesi*.
- Kadın Sayıavların Kılığı. (1935, 2 Mart). *Ulus Gazetesi*.
- Kadın Sayıavlara Ziyafet. (1935, 3 Mart). *Zaman Gazetesi*.
- Kamutay Dün Toplandı. (1935, 8 Mart). *Zaman Gazetesi*.
- Karakuş, G. (2019). Sovyetler Birliği'nde kadının konumuna genel bakış. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 6(3), 1580-1598. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/828687>
- Koçak, A., ve Özgür, A. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim*, 4(3), 21-28. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/19013/200754>
- Küçüka, N.A. (1935a, 8 Şubat). Yeni Sayıavlar Bugün Seçiliyor. *Ulus Gazetesi*.
- Küçüka, N.A. (1935b, 11 Şubat). Kadınlar Sayıav Olduktan Sonra. *Ulus Gazetesi*.
- Lippmann, W. (1922). *Public Opinion*. Harcourt, Brace and Company.
- Mihri Pektaş İntihap Hakkı Komisyonunda Türk Kadınının Vaziyetini Anlattı. (1935, 18 Nisan). *Milliyet Gazetesi*.
- Mitchel, J. (1998). Kadın ve eşitlik. J Mitchel ve A. Oakley (der.) *Kadın ve eşitlik* (çev ve yay haz. Fatmagül Bertkay), (ss. 23-46) Pencere Yayınları.

- Murahhaslar Türk Kadınlarına Gıpta Ediyorlar. (1935, 8 Nisan). *Milliyet Gazetesi*.
- Oktay, M. (2002). *Politikada halkla ilişkiler*. Derin Yayınları.
- Osmanağaoğlu, H. (2015). *Feminizm kitabı: Osmanlı'dan 21. yüzyıla seçme metinler*. Dipnot.
- Otuz Yurdun Kadınları Dün Toplandılar. (1935, 19 Nisan). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Özgen, M. (1998). *Gazetecinin etik kimliği*. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.
- Rençber Bir Bayan Mebus Olacak. (1935, 3 Şubat). *Zaman Gazetesi*.
- Samsun'un Kadın Saylavı İçin Verilen Ziyafet. (1935, 25 Şubat). *Kurun Gazetesi*.
- Saylav Kadın ve Kıyafet İşi. (1935, 10 Şubat). *Kurun Gazetesi*.
- Saylav Nakiyeye Altın Madalya. (1935, 11 Şubat). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Saylav Seçimi Dün Yapıldı. (1935, 9 Şubat). *Ulus Gazetesi*.
- Serbest Münakaşa. (1935, 5 Şubat). *Zaman Gazetesi*.
- Şakir, Ş. (2023, 10 Mayıs). 10 Mayıs 1935: Nezihe Muhiddin ve arkadaşlarının kurduğu Türk Kadınlar Birliği kendini feshetti. *Çatlak Zemin*. <https://catlakzemin.com/10-mayis-1935-nezihe-muhiddin-arkadaslarinin-kurdugu-turk-kadınlar-birliği-kendini-feshetti/#:~:text=feshetti%20%2D%20C3%87atlak%20Zemin-,10%20May%C4%B1s%201935%3A%20Nezihe%20Muhiddin%20ve%20arkada%C5%9Flar%C4%B1n%C4%B1n,T%C3%BCrk%20Kad%C4%B1nlar%20Birli%C4%9Fi%20kendini%20feshetti&text=16%20Haziran%201923'te%2C%20hen%C3%BCz,ad%C4%B1%20alt%C4%B1nda%20bir%20parti%20kurdular>
- Seçim Hazırlıkları Bitiyor. (1935, 6 Şubat). *Zaman Gazetesi*.
- Sumbas, A. (2017). Kadın ve Siyaset. A.A. Durmuş ve M. Çağlayandereli (Ed.) *Dünyada ve Türkiyede siyasetin sosyolojik temelleri* içinde (ss. 197-212), Paradigma Akademi.
- Tekeli, Ş. (1982). *Türkiye'de kadınlar ve siyasal toplumsal hayat*. Birikim Yayınları.
- Temel, F. (2020). Türkiye'de Cumhuriyet vatandaşının inşasında basın. *Selçuk İletişim*, 13(2), 409-437. <https://dergipark.org.tr/pub/josc/issue/55089/699352>
- Toplantıdan İntibalar. (1935, 2 Mart). *Milliyet Gazetesi*.
- Toprak, Z. (1994). Türkiye'de siyaset ve kadın: Kadınlar Halk Fırkası'ndan arsulusal kadınlar birliği kongresine (1923-1935). *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0 (2), 5-12. <https://dergipark.org.tr/pub/iukad/issue/730/7885>

- Türk Kadını Beklenen Zaferi Kazanmıştır: Romen Heyeti Başkanı Böyle Söylüyor. (1935, 15 Nisan). *Milliyet Gazetesi*.
- Türk Kadınlığı Bütün Dünyaya Örnek oldu. (1935, 8 Nisan). *Milliyet Gazetesi*.
- Uluslararası Kadın Kongresinde Bir de Türk Kadını Sergisi Açılacak. (1935, 28 Şubat). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Uluslararası Kadınlar Birliği Başkanı Dün Geldi. (1935, 12 Nisan). *Cumhuriyet Gazetesi*.
- Ulus'ta Gazeteciler Toplantısı. (1935, 3 Mart). *Ulus Gazetesi*.
- Umumi Meclis Toplantıları Başladı. (1935, 5 Mart). *Ulus Gazetesi*.
- Ünal, S. (2016). 12. Arslulusal kadınlar kongresi. *Journal of International Social Research*, 9(44), 533-561.
<https://www.sosyalarastirmalar.com/articles/12th-international-women-congress.pdf>
- Yaraman, A. (2015). *Türkiye'de kadınların siyasal temsili*. Bağlam Yayınları.
- Yaşar, S. (2020). *Basındaki bilgiler ışığında 12.uluslararası kadınlar birliği kongresi* (18-26 Nisan 1935). İksad Yayınevi.
- Yenituna, B. (2013). *1930'lar Türkiye'sinde bir modernleşme aracı: Basın*. [Yayınlanmamış Doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yeni Sayımlar Cuma Günü Memleketin Her Tarafında Seçilmiş Olacaklar. (1935, 6 Şubat). *Milliyet Gazetesi*.
- Yeni Sayımlar Dün Seçildi. (1935, 9 Şubat). *Milliyet Gazetesi*.
- Yeni Sayımlar Şerefine Çay ve Balo. (1935, 9 Şubat). *Zaman Gazetesi*.
- Yeni Türkiye Vu Dergisinin Memleketimize Ayırdığı Sayı. (1935, 5 Mart). *Ulus Gazetesi*.
- Yuval-Davis, N. (2003). *Cinsiyet ve millet*. İletişim Yayınları.

Extended Abstract

Women's right to vote was a turning point in human history. In a way, the right to vote can be considered as a priority right for women, as it gave them a voice in politics for the first time, which affects their lives at a macro level. With this right, they were able to participate in the process of making decisions that affect the lives of all women. Women gained the right to vote in general elections in Türkiye on December 5, 1934, before many European countries such as France, Switzerland, and Greece. They participated in the general elections held on February 8, 1935, about two months after achieving this right. With this election, 17 women deputies took their seats in the Turkish Grand National Assembly (TBMM). This study will focus on the representations of the first women deputies of the Fifth Turkish Grand National Assembly in the newspapers immediately after the 1935 elections

and try to answer how these representations positioned women on the political stage.

Newspapers are important links in political communication and have historically been a necessary tool for political leaders and bureaucrats to make their voices heard. Newspapers have an effective role in political communication. This role became more prominent in the first quarter of the 20th century because newspapers, which serve as a means of receiving news, have taken their place in almost every household as the most widespread means of mass communication together with radio.

In this study, firstly, the relationship between women and politics is emphasized. The contributions of first-wave feminism in the achievement of political rights and the women's movement as well as their demands for political rights in the Second Constitutional Monarchy and Early Republican Periods are also explained within the scope of the study. Secondly, the importance of print media in terms of political communication and the role of newspapers in women's representation are discussed. Thirdly, a general evaluation is made after presenting the findings and analysis of the study.

This study utilized a research design using qualitative and quantitative data on the representation of Türkiye's first women deputies in newspapers. In this study, the existing literature on women's participation in politics and media representation in Türkiye was comprehensively reviewed. At this stage, articles, books, and other publications on media representations, first-wave feminism in the world, the Ottoman Empire and Türkiye, and the first women deputies in the Turkish Grand National Assembly were utilized to develop a full understanding of the research question.

The data used in this study were obtained from *Ulus*, *Milliyet*, *Zaman*, *Son Posta*, *Cumhuriyet*, *Türk Dili*, *Kurun*, and *Yeni Asır* newspapers published in February, March, and April 1935. Therefore, the representations of Hatice Özgener, who entered the parliament with the by-election held in 1936, were excluded.

The newspapers analyzed in this study were 8 of the newspapers published in the Republic of Türkiye in 1935 and were selected through random sampling method. During the data collection process, both qualitative and quantitative data were collected from *Ulus*, *Milliyet*, *Zaman*, *Son Posta*, *Cumhuriyet*, *Türk Dili*, *Kurun*, and *Yeni Asır* newspapers published in February, March, and April 1935, on the representations of women deputies from their declaration of candidacy until the end of the 12th International Women's Congress held in Istanbul. The news items about women deputies in the selected newspapers between February 1, 1935, and April 30, 1935, were systematically analyzed through content analysis by examining them under certain categories. Thus, the tendencies and patterns of reporting on the political participation of women deputies in newspapers were determined.

This study reveals that the articles and news reports on the first women deputies in the newspapers concentrated on 6 themes related to the parliamentary candidacy process of the women deputies, their public presentation, their appearance and attire, their professional works in the ordinary course of the parliament, the activities they participated in, and their participation in the 12th International Women's Congress. Some articles and news items were found to contain several of these themes.

The findings of this research help us to understand how women are positioned on the political scene and what kind of an impact the newspaper representations have on social perception related to women. In the Early Republican Era, encouraging and supportive news items were observed in the newspaper articles regarding the image of modern Türkiye and modern Turkish women. However, a significant number of the news on women deputies lacked detail and depth. Therefore, it is possible to state that the 214 news items analyzed aimed at creating a positive perception of women in politics according to the sociological conditions of the period but remained superficial.

In 1935, after women used their right to vote, the concepts of democracy, civilization, and modernity were mostly emphasized in news articles about Turkish women. In the news reports of this period, it was emphasized that women attained the status of full citizens with the right to vote, and it was claimed that equality between men and women was achieved. Parallels were drawn between the rights gained by Turkish women and the civilization of the Republic.

In a period when democracy was faltering and totalitarian regimes were on the rise all over the world, in a global context where women were oppressed, and women's organizations were banned, the fact that women were granted the right to vote and be elected was highlighted as a distinguishing feature of the newly established Republic of Türkiye in news articles and columns. During this period, expressions of admiration for Turkish women from the foreign press also appeared frequently in newspapers. The change in the political, economic, and social status of women was considered as the most important phase of the Turkish revolution. In the news, it was seen that women deputies set an example for both Turkish women and women around the world. This study supports that Turkish women played an important role in the process of nation-building during the Republican era.